

ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ

«ΙΣΒΦΡΦΣ»

ΕΝΤΥΠΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ & ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ
ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΑΜΑΡΑΝΤΙΩΤΩΝ
Κρήτης 23 & Χαλκίδος Κ. Χαλάνδρι Τ.Κ. 15231

Τριμηνιαία έκδοση. Μάϊος - Ιούνιος - Ιούλιος 2003
Τεύχος 13ο
- Τιμής ένεκεν -

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ
Αρ. 119/2002
Α.Α.285

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελ.

Ομιλία κ. Δημ. Βράνιστα	3-5
Φωτογραφία εξωφύλλου	5
Τα εξωκλήσια κ. Αχιλ. Ζακόπουλου	6-13
Τόπος Ντροπής κ. Στ. Τσιάτση	14
Πορεία αγάπης Σεβασμιωτάτου κ.κ. Αθηναγόρα	15
Η φύση μας	16-21
Λουτρά. Μελέτη Β. Χρήστου. Προσφορά Γ. Πολίτη	22-27
Φωτογραφία. Προσφορά κ. Κων. Α. Ζακόπουλου	27
Ημέρες χαράς	28
Κοινωνικά	29
Ο μπάρμπα Γιώργης έφυγε κ. Χρ. Κωστάκη	30
Οι άνθρωποι του χωριού μας	31-32

- Τα Ενυπόγραφα κείμενα δεν εκφράζουν απαραίτητα θέσεις και απόψεις του περιοδικού, ούτε και οι συμμετέχοντες στο περιοδικό είναι απαραίτητο να συμφωνούν με τις απόψεις του. Για τα ανυπόγραφα την ευθύνη φέρει η διεύθυνση του περιοδικού.
- Επιτρέπεται η αναδημοσίευση και η μετάδοση όλου ή μέρους της έκδοσης, κατόπιν αδείας του εκδότη ή εφόσον αναγράφεται η πηγή.

Ιδιοκτήτης – Εκδότης – Διευθυντής:

Παναγιώτης Στεφ. Ζακόπουλος

Κρήτης 23 και Χαλκίδος κ. Χαλάνδρι - Τ.Κ. 15231

Τηλ. 210-6721822 κιν. 6972733656

Και Αμάραντος Κονίτσης – Τ.Κ. 44100 – τηλ. 26550 – 23648

Υπεύθυνος τυπογραφείου:

Ευγενία Σπανού

Ευριπίδου 87 – Fax: 210-3214317

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΡΑΝΙΣΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΤΟ ΕΤΟΣ 1963

Μια γωνιά της Ελληνικής γης μία ακριτική περιοχή πανηγυρίζει σήμερον με την τέλεσην των εγκαινίων της ανεγέρσεως του διδακτηρίου του 3/θεσίου Δημοτικού Σχολείου Αμαράντου.

Η ευεργεσία ανοίγει διάπλατα τα φτερά της δια να αγκαλιάσει τους υγρούς από χαρά οφθαλμούς των κατοίκων του χωρίου χαρίζοντάς τους ένα υπέροχο κτίριο, του οποίου σήμερον τελούμεν τα εγκαίνια και να διαλαλήσει συγχρόνως εις τους σεβαστούς παρευρισκομένους και τους κατοίκους του χωρίου πως η εύανδρος Ἡπειρος ευεργετεί και ευεργετείται.

Εντός ολίγου χρονικού διαστήματος εις τον χώρον αυτόν θα ανεγερθεί το νέον συγχρονισμένον διδακτήριον πρώτη και βασική προϋπόθεσις του νέου παιδαγωγικού έργου του Σχολείου..

Ένα ευχάριστο διδακτήριον θα είναι το ενδιαίτημα των παιδιών που ζουν επί εξ ώρες καθημερινώς.

Διδακτήριο ευρύ με χώρο υγεινό πλούσια επιπλωμένο και με τους απαραίτητους σχολικούς χώρους ήτοι σχολικό κήπο, αυλή, βιβλιοθήκη, εργαστήριον Φυσικής και Χημείας δημιουργούν δια τον διδάσκοντα και τον μαθητή τις απαραίτητες ευνοϊκές προϋποθέσεις δια την επιτυχημένη διεξαγωγή του έργου του.

Το Σχολείον αποτελεί την Κιβωτόν των πεπρωμένων της φυλής και το αρραγές βάθρον επί του οποίου θεμελιούται και εγείρεται στερεόν και επιβλητικόν το οικοδόμημα των ελπίδων του έθνους.

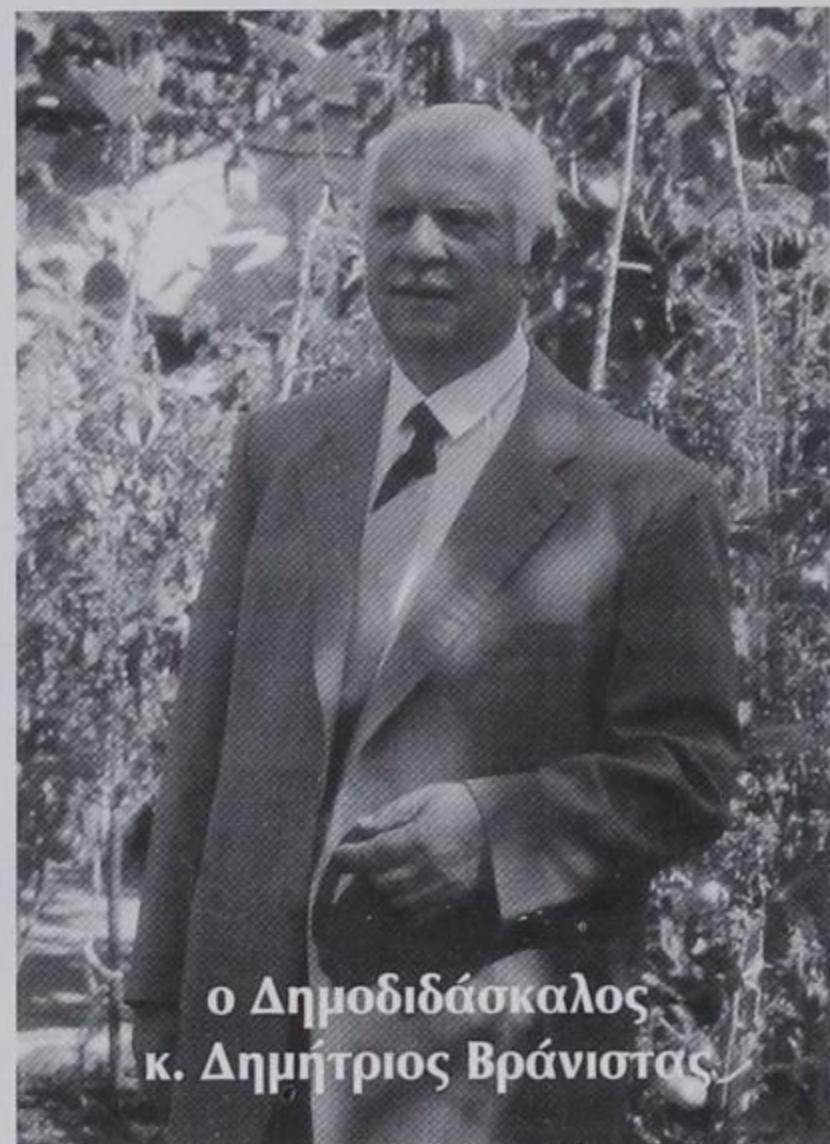
Ο Ναπολέων έλεγε, ο πρώτος σκοπός της κυβερνήσεως έπρεπε να είναι το Δημόσιον Σχολείον και ουδόλως είχε άδικο.

Από το κτίριο αυτό ξεκινούν αι μεγαλοφυίαι ξεκινούν οι πάσης φύσεως άνθρωποι οι οποίοι αποτελούν το έθνος το κράτος.

Μέσα σ' αυτό είναι ο ψυχοπλάστης δάσκαλος εις τον οποίον το κράτος εμπιστεύεται το μεγαλείον και το μέλλον του.

Εκεί όπου ανεγείρεται ένα σχολείον κλείνει μία φυλακή διακηρύγτει ο μεγάλος Ουγκώ. Και ο Φραγκλίνος αποκαλεί το σχολείον ταπεινόν ναόν της σοφίας.

Τοιούτον θα είναι και το νέον διδακτήριον το οποίον θα ανεγερθεί εντός ολίγου και

ο Δημοδιδάσκαλος
κ. Δημήτριος Βράνιστας

Ο κ. Δημήτριος Βράνιστας κρατάει τη σύζυγό του Δήμητρα, που σέρνει το χορό στην Παναγία στον κάμπο της Πλάβαλης (Αγ. Βαρβάρας) (τη φωτ. μου έδωσε ο κ. Δ. Βράνιστας, τον οποίο θερμά ευχαριστώ)

θα αγκαλιάσει στοργικά τους νεαρούς βλαστούς του ακριτικού τούτου χωρίου που τόσα δεινοπαθήματα υπέστη κατά τους τελευταίους χρόνους.

Χαρείτε σήμερον αγαπητοί μου χωριανοί διότι εις αντάλλαγμα των θυσιών και των κόπων η Πολιτεία διά του προσώπου του αξιοτίμου κυρίου Νομάρχου δια του αξιοτίμου συμπατριώτου μας Δ/ντού των εθνικών κληροδοτημάτων κ. Ζακοπούλου δια του αξιοτίμου κ. Επάρχου δια του αξιοτίμου προϊσταμένου μου κ. Επιθεωρητού και με την συνδρομή της δωρεάς του Νηπιακού Επιμελητηρίου Μελά ανεγείρει το διδακτήριον του 3/θεσίου Δημοτικού Σχολείου Αμαράντου του οποίου σήμερον τελούμεντα εγκαίνια.

Ευχαριστούμεν θερμώς όλους υμάς διά το αμέριστον ενδιαφέρον προς το αγαπητόν μας χωριό τον Αμάραντο.

Ευχαριστούμεν θερμώς το Νηπιακόν Επιμελητήριον Μελά διότι δια της καλής του θελήσεως παρεχώρησε προς την Σχολικήν Εφορείαν το ποσόν των πεντακοσίων τεσσαράκοντα τριών χιλιάδων δια την ανέγερσιν και πλήρη απολεράτωσιν του διδακτηρίου.

Ευχαριστούμεν όλους εκείνους οίτινες συνέβαλον, ώστε να ανεγερθεί το ωραίον τούτο έργον εις το ηρωικόν τούτο χωριό τον Αμάραντο που πιστό εις τους νόμους της πατρίδος του θα συντροφεύει πάντα τους ακοίμητους φρουρούς των αιματοβαμένων βουνών που το περιζέων.

Αγάλλονται σήμερον αι ψυχαί των τετιμημένων μας νεκρών διότι εις τον βωμόν των θυσιών των εις την αιωνίαν πατρίδα τους τον Αμάραντον ανεγείρεται το νέον διδακτήριον εντός του οποίου οι νεαροί βλαστοί θα διδαχθούν τα τρία ιδανικά της ψυχής μας Θρησκεία Πατρίδα Οικογένεια δια να δικαιώσουν τας θυσίας των ακοιμήτων φρουρών μας και τους κόπους ημών με την περίφημον των Σπαρτιατών φράσιν «Άμες δ' εγεσόμεθα πολλώ κάρονες».

«Εμείς θα γίνωμε πολύ καλλίτεροί σας»

Καλώς ήλθατε

ο Δημοδιδάσκαλος
Δημήτριος Βράνιστας

Η εξέχουσα προσωπικότητα του κ. Δημ. Βράνιστα, πούχε γεμίσει κάποτε τη νεανική μας ψυχή με ηθική πληρότητα, που μας βοήθησε ν' ανέβουμε τα σκαλοπάτια της γνώσης, συνεχίζει και σήμερα με τη συγγραφική του προσφορά να ρίχνει φως στο σημερινό σκοτάδι και να βάζει λιθάρια, στο ιστορικό οικοδόμημα του χωριού μας. Δάσκαλε σ' ευχαριστούμε! (Βλέπε και σελ. 32)

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Διακρίνονται· Ντίνω Ριστάνη, Αθανασία Μητσοπούλου, Φάνε Τσώχου (1950).

Τη φωτογραφία προσέφερε η κ. Νίκη Μητσοπούλου-Στάγιου, την οποία θερμά ευχαριστώ.

Η Αμαραντιώτισσα γυναίκα του χθες.

Ο φύλακας και θεματοφύλακας των ηθών, της παραδόσεως της διαιώνισης του ανθρωπίνου γένους. Βαρύς και ασήκωτος ο ρόλος της. Η γυναίκα-υποζύγιο του χωριού, η μαρτυρική παραγωγός παιδιών, το λιμάνι του πόνου, της αγάπης, της θυσίας. Ένα πλάσμα σχεδόν παραπεταμένο αλλά πάντα αδιαμαρτύρητο. Αναλογισθείτε την παιδούλα, τρυφερή κοπελίτσα, ύστερα ενήλικη, στο σπίτι, στο χωράφι, στο βουνό, στους κρίσιμους εθνικούς αγώνες, στη φθινοπωρινή ηλικιακή της κάμψη, στη γεροντική χριστιανική της αρετή, αναλογισθείτε την δεν υπήρξε πάντα πεισματικά συνεπής, καρτερική, αξιοπρεπής, θυσιαστική, τίμια σε όλες τις εκφράσεις της ζωής;

Οι λίγες αυτές γραμμές δεν είναι τόσο για τον έπαινο, αλλά για την ευγνωμοσύνη που αισθάνομαι σ' αυτό το πλάσμα, στην πηγή ζωής, στην υφάντρα του κοινωνικού ιστού... Ας υλοποιήσουμε την πρόταση για ανέγερση Μνημείου προς τιμήν της!

ΤΑ ΕΞΩΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΜΑΡΑΝΤΟΥ

από τον ΑΧΙΛΛΕΑ Χ. ΖΑΚΟΠΟΥΛΟ

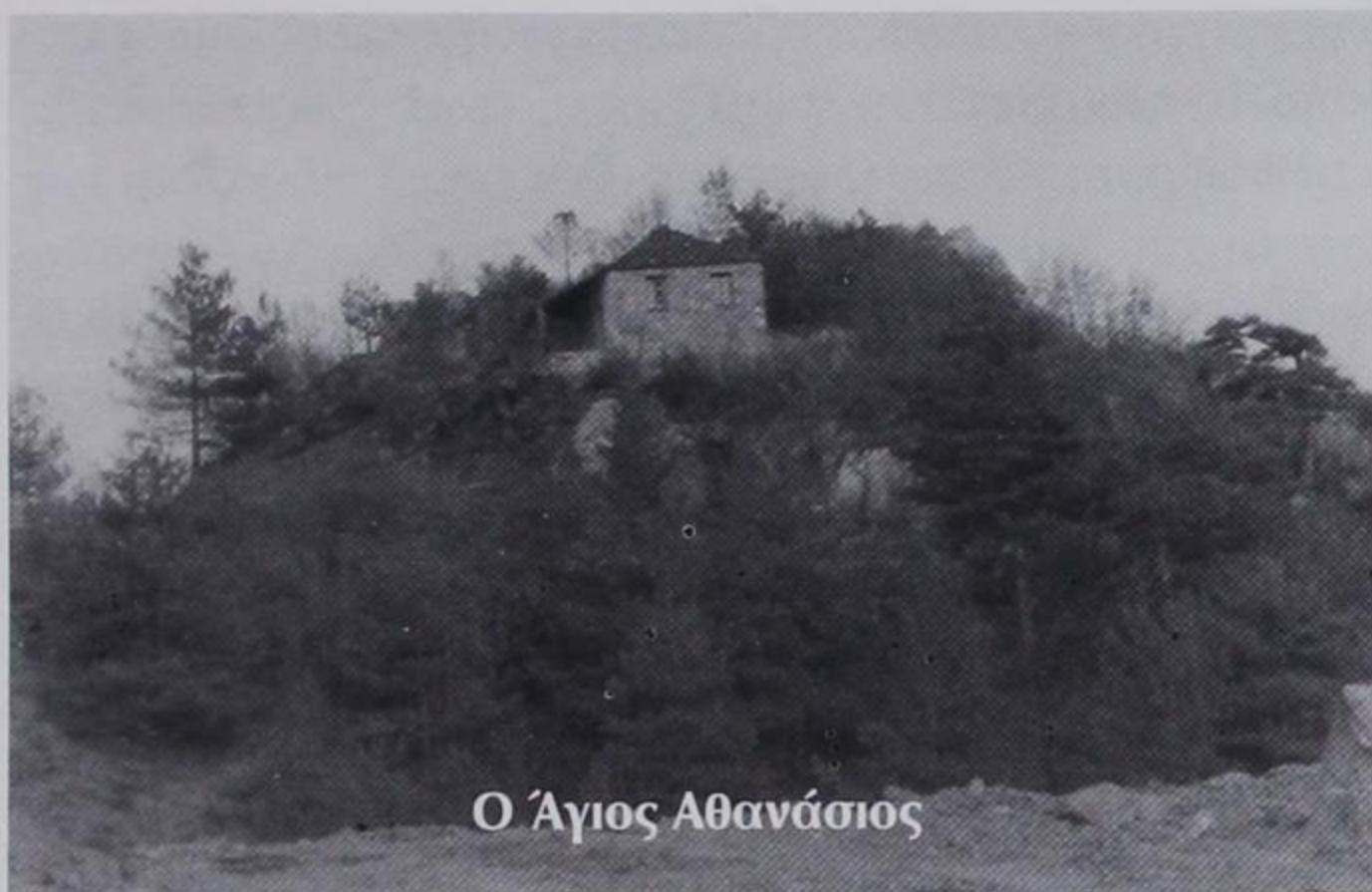
Ο κ. Αχιλλέας Ζακόπουλος δεξιά μέσον ο Ιερέας Νικόλαος Μέμος και αριστ. ο αείμνηστος Βασίλειος Ζάμπος ιδρυτής του Αγ. Νεκταρίου και Αγ. Αποστόλων.
(φωτ. κ. Παν. Σκορδά τον οποίο θερμά ευχαριστώ)

Στο ρημαγμένο εξωκλήσι
της άνοιξης θείο καντήλι
εικόνες έχει ζωγραφίσει
με τα αγριολούλουδα Απρίλη.
(Δροσίνης)

Ήταν μια μέρα του Μάη. Βρέθηκα καταμεσής στη «Μπάμπα» που κατακλύζονταν από πρασινάδες και λουλούδια. Είχαν αρχίσει να βγαίνουν τα άνθη και ντύνονταν τις ολοκαίνουργιες φορεσιές τους τα προνομιούχα κλαδιά του λόγγου, που στον τόπο μας φύτρωσαν με απλοχεριά. Κρανιές, κουτσουπιές, γκορτσιές, μουστράβες, ξυνομηλιές και μαζί με τα χίλια μύρια χρώματα των αγριολούλουδων ύφαιναν ένα πολύχρωμο χαλί στρωμένο γύρω-γύρω στο χωριό.

Από εκεί ψηλά όλα φάνταζαν σαν ένας όμορφος ζωγραφικός πίνακας, με κέντρο τον γραφικό Αμάραντο και ολόγυρα άγρυπνοι φρουροί, προστάτες, φύλακες άγγελοι του, σπαρμένα εδώ κι εκεί στο λόγγο τα γραφικά ξωκλήσια του.

Αυτά που έχτισαν με πολύ μεράκι, βαθιά πίστη, ευλάβεια και λατρεία οι πρόγονοί μας. Τάματα Σογιών (οικογενειών) ή όλων των χωριανών. Τόποι λατρείας για τους Χριστιανούς μια ή και περισσότερες φορές το χρόνο. Άλλα και σημεία συνάντησης των ξωμάχων, του διαβάτη, του τσοπάνη, του κυνηγού, των παιδιών.

Ο Άγιος Αθανάσιος

Αλήθεια πόσες φορές μικρά παιδιά δεν δίναμε τα ραντεβού μας στον Αϊ-Νικόλα για να μαζέψουμε μπιζούρια και ζουμπούλια.

Κάθε ξωκλήσι έχει το όνομα του Αγίου Του. Έτσι στις πιο όμορφες τοποθεσίες εκεί που ο άνθρωπος γαληνεύει από το τοπίο, απαντάμε μέσα

στο μυστήριο και τη σιγαλιά του δάσους τα ξωκλήσια μας που είναι τα εξής: ο Αϊ-Γιάννης, ο Άγιος Αθανάσιος, η Αγία Παρασκευή, ο Άγιος Χαράλαμπος, η Παναγία (του Καίσαρη), οι Άγιοι Απόστολοι, ο Άγιος Νεκτάριος, ο Αϊ Λιας, ο Αϊ Νικόλας, η Αγία Τριάδα, ο Άγιος Παντελεήμων, ο Άγιος Γεώργιος (Λουτρών), η Αγία Βαρβάρα, η Αγία Σωτήρα, ο Άγιος Δημήτριος. Ας τα γνωρίσουμε όμως καλύτερα ένα-ένα περιδιαβάζοντάς τα από ψηλά και από τα απόμακρα προς τα κοντινά.

Ο ΑΪ ΓΙΑΝΝΗΣ: Βρίσκεται ανατολικά του χωριού, σ' ένα σταυροδρόμι που οδηγεί προς την Πυρσόγιαννη, τη Στράτσιανη (Πύργο) και τα Λουτρά. Κτίσμα του Παπαγιαννάτικου σογιού, στη φροντίδα του οποίου ανήκει και σήμερα. Πρόσφατα ανακαινίσθηκε και χρόνο με το χρόνο τελειοποιείται, χάρις και του αυτοκινητόδρομου που έφτασε εκεί. Γιορτάζει η μνήμη του στις 29 Αυγούστου και χτίστηκε το 1911 αφού το παλαιό κτίσμα δεν γνωρίζουμε πότε είχε κτιστεί για πρώτη φορά.

Ο ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ: Σε μια περίοπτη θέση καραούλι βρίσκεται ο ναΐσκος. Εκεί ο νους, θεωρεί ότι μόνο αυτός ο χώρος υπάρχει, έτσι γαλήνιος, ήσυχος, υπερκόσμιος. Απ' όπου ο πιστός ή ο κουρασμένος διαβάτης ξαποσταίνοντας θα «βιγλίσει» το χωριό, το δάσος, το μακρινό κάμπο, που εκεί ενώνεται το μικρό ποτάμι ο «ζιάσακας» με το μεγάλο το Σαραντάπορο.

Κτίσμα του σογιού των Ζακοπουλαίων. Έχει κτιστεί το 1911 και κατά καιρούς επισκευάσθηκε. Πρόσφατα συνδέθηκε και αυτό με αυτοκινητόδρομο και έτσι η πρόσβαση είναι πια, πιο εύκολη. Τελευταία οι διελεύσεις των Αλβανών και οι

διανυκτερεύσεις σ' αυτό δημιουργησαν πολλά προβλήματα και μεγάλες ζημιές στο εσωτερικό του. Με τη βοήθεια του Θεού οι ζημιές σιγά σιγά διορθώνονται. Γιορτάζει η μνήμη του στις 2 Μαΐου.

Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ: Χωμένη μέσα στα μεγάλα δέντρα, τσέρα και γραβιά. Σε μια πλαγιά προς το μέρος του χωριού πάνω από το Μύλο. Παλαιά υπήρχε εκεί το νεκροταφείο. Κάτω από την τοποθεσία αυτή που είναι το εκκλησάκι ο Ζιάσακας κυλά τα γάργαρα, πεντακάθαρα και κρυστάλλινα νερά του. Το βουητό του φτάνει στα αυτιά των προσκυνητών, όπου οι «τρίλιες» του ποταμού με τα λαρύγγια των πουλιών συνθέτουν μαζί με τους ύμνους των πιστών, την πρωινή λειτουργία.

Η κατάσταση του παρεκκλησιού μπορούμε να πούμε ότι είναι άριστη. Χάρις στις φροντίδες του σογιού των Σκορδαίων που ανήκει.

Γιορτάζει στις 26 Ιουλίου. Πότε πρωτοκτίστηκε; Δεν ξέρουμε. Εκείνο που ξέρουμε και μας διαβεβαίωσε και ο Παναγιώτης Σκορδάς είναι ότι εκείνος με το Θανάση Σκορδά και το Φάνη Τζώτζη ξαναχτίσανε και το μεγαλώσανε στη δεκαετία του 1950.

Ο ΑΓΙΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ: Συνεχίζοντας τον παλαιό μουλαρόδρομο περνάμε από το «Μύλο» και την υπέροχη τοξωτή γέφυρα του «Ζιάσακα». Ανηφορίζοντας καγκελιστά, όχι πολύ μακριά, βρισκόμαστε μπροστά σ' ένα ειδυλλιακό τοπίο, στους πρόποδες του βουνού Μαριά με θαυμάσια θέα προς το χωριό. Εδώ στον αγναντερό αυτό λόφο χτίστηκε από την οικογένεια Γεράση, που ανήκει και η φροντίδα, ο Άγιος Χαράλαμπος. Άγρυπνος φρουρός και προστάτης στην είσοδο του δυτικού μέρους του χωριού. Γιορτάζει σε δύσκολη εποχή, 10 Φεβρουαρίου και σπάνια λειτουργείται στη μνήμη του λόγω του ιρύου, αλλά και των λιγοστών κατοίκων που βρίσκονται το χειμώνα στο χωριό.

Σήμερα έφτασε και εκεί ο δασικός δρόμος και όταν στρωθεί θα γίνονται πιο συχνές επισκέψεις.

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΗ: Το εξωκλήσι αυτό απλό και απέριττο, όπως όλα τα άλλα, σ' ένα μαγευτικό τοπίο, όχι πολύ μακριά από το χωριό στο Β.Δ. άκρο του. Για να φτάσεις εκεί παίρνεις το δρόμο του «Ντούμνου». Εδώ παίρνεις μια ανάσα, δροσίζεσαι με το γάργαρο νερό της κρυστάλλινης πηγής και κάθεσαι λίγο να θαυμάσεις τη λιθόκτιστη πηγή, δείγμα υπέροχης λαϊκής αρχιτεκτονικής των ντόπιων κτιστάδων.

Στη συνέχεια ακολουθώντας το δύσβατο μονοπάτι, φτάνεις στη συμβολή των

δρόμων που χωρίζουν για το Ντρέμπεζιο και τη Λεύκα. Μπροστά σου το ξωκλήσι της Παναγιάς. Συντηρείται και ανήκει στο σόι το Παπαμιχαλαίκο. Η είσοδος του περιβόλου εντυπωσιακή, με μεγάλες πελεκητές γωνίες, όμορφα τοποθετημένες. Η μάντρα ολόγυρα προσεγμένη, με ξερολιθιά που αντέχει ακόμα. Μεγάλα δέντρα για να σκιάζουν, τόπος διαλεγμένος από τους παλαιότερους για να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του πανηγυριού που γίνονταν εδώ στις 8 Σεπτέμβρη, στη μνήμη της Παναγίας.

Στο πανηγύρι συμμετείχε όλο το χωριό που έρχονταν εδώ με τα μουλάρια φορτωμένα. Στρώνανε τις φλοκάτες παρέες-παρέες και μετά τη λειτουργία στρώνονταν και το τραπέζι με τα ψητά, τις πίττες και τα λογής-λογής φαγητά. Τα όργανα άρχιζαν τα νουμπέτια και μετά ξεκινούσε ο χορός που κρατούσε ως αργά το απόγευμα που έπαιρναν το δρόμο του γυρισμού στο χωριό.

Χτίστηκε παλαιά και κατά καιρούς επισκευάσθηκε τελευταία επισκευή όπως αναφέρει εντοιχισμένη πλάκα έγινε το 1931.

Ο ΑΙ-ΛΙΑΣ: Απέναντι από την Παναγιά, πάνω από το Ντούμνο κρυμμένος σ' ένα πυκνό λοφίσκο, λες κι αποτραβήχτηκε εκεί στη λησμονιά, βρίσκεται ο Αι-Λιας. Ο ναΐσκος είχε γείρει από το βάρος των χρόνων και την ξερολιθιά. Τελευταία εξέπεμψε Σ.Ο.Σ. για επισκευή. Οι πιστοί έσπευσαν και εδώ και έγινε η επισκευή του, έτσι ώστε να ακουστεί και πάλι η θεία λειτουργία και να τιμηθεί η μνήμη του.

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ: Αφήνουμε τώρα τη ματιά μας να περιπλανηθεί στα βόρεια για να συναντήσει εκεί τον Αϊ-Νικόλα. Είναι ένα όμορφο γραφικό εξωκλήσι χωμένο στα πυκνά δέντρα. Σ' ένα μικρό λοφίσκο στην αρχή ενός οροπεδίου που φτάνει ως τους πρόποδες του ορεινού όγκου Κάμενικ. Η μνήμη του γιορτάζεται στις 20 Μαΐου. Εκείνη την ημέρα πολλοί προσκυνητές ανηφορίζουν με την οικογένεια Παναγιωτίδη, στην οποία ανήκει το παρεκκλησάκι. Για να ζήσουν την γιορταστική ατμόσφαιρα και την αναγέννηση της φύσης, την άνοιξη. Να νιώσουν τη θερμή συντροφιά του μικρού ναΐσκου της χριστιανικής λατρείας και τη θερμή κατάνυξη που εμπνέει αυτός ο μικρός τόπος. Ο σημερινός ναΐσκος χτίστηκε στα ερείπια άλλου ναού και νεκροταφείου από τον Νικόλαο Παναγιωτίδη.

Η ΑΓΙΑ-ΤΡΙΑΔΑ: Σε μικρή απόσταση Ν.Δ. του Αϊ-Νικόλα βρίσκεται η Αγία Τριάδα. Δυστυχώς μόνο το κτίσμα σώζεται. Οι άθεοι γείτονές μας Αλβανοί φρόντισαν να το απογυμνώσουν τελείως και ν' αφανίσουν ότι υπήρχε μέσα.

Σε πιάνει απελπισία με τη θέα της ερήμωσης και της εγκατάλειψης. Όμως γίνεται προσπάθεια και η εκκλησία μας στη φροντίδα της οποίας ανήκει το παρεκκλησάκι το επισκευάζει έτσι ώστε να ξαναγίνει το ερημοκλήσι φωτεινό ξωκλήσι, όπως ήταν κάποτε. Χτίστηκε πολύ παλιά και κατά μαρτυρία γερόντων η Αγία Τριάδα ήταν το πρώτο παρεκκλήσι που χτίστηκε στο χωριό μας και επομένως το παλαιότερο. Παλαιά ανήκε στο Γκουντουβαίκο σόι. Η ματιά μας πέφτει ανατολικά στο λαιμό της Μπάμπας και εκεί συναντά άλλα δύο μαργαριτάρια στο περιδέραιο των εξωκλησιών.

Ο ΑΓΙΟΣ-ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ: Ακοίμητος φύλακας στην είσοδο των Λουτρών, προστάτης των λουομένων. Χτίστηκε από τον αείμνηστο Σωτήριο Παπαδήμα το 1957 και αργότερα περιήλθε στην προστασία και επίβλεψη της κεντρικής εκκλησίας. Όπως επίσης και το παρεκκλήσι του ΑΓΙΟΥ-ΓΕΩΡΓΙΟΥ που βρίσκεται στην πλατεία των Λουτρών και χτίστηκε αργότερα με τη φροντίδα των κατοίκων και την οικονομική ενίσχυση λουομένων.

ΑΓΙΟΣ-ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ, ΑΓΙΟΙ-ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ: Αφήνουμε τώρα το συνοικισμό των λουτρών με την απαράμιλλη ομορφιά του τοπίου και κατηφορίζουμε αρκετά για να σταθούμε στου «Πούλιου». Εκεί που άλλοτε μικρά παιδιά στεκόμαστε για μια ανάσα στη Σουρβιά του Γιωσήφη, όταν βγάζαμε τα κατσίκια για βοσκή στο ριζό. Και πετροβολούσαμε το ψηλό δέντρο, στα κλεφτά μπας και μας χαρίσει κανέναν από τους γευστικούς του καρπούς. Τώρα δεν υπάρχει πια. Στη θέση της τοποθεσίας αυτής ξεπρόβαλλε ένα υπέροχο παρεκκλήσι στη μνήμη ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ-ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ και ΑΓΙΟΥ-ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ. Ευγενική προσφορά των κληρονόμων του μακαρίτη Ιωσήφ Ζάμπου και τις άσκνες προσπάθειες του μακαρίτη επίσης Βασιλείου Ι Ζάμπου, αλλά και προσφορές ανωνύμων. Οι προσφορές αυτές έπιασαν τόπο και στις 19-9-2001 σε μια λαμπρή τελετή έγιναν τα «θυρανοίξια» του Ιερού Ναού. Χοροστατούντος του Σεβασμιοτάτου Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως Πωγωνιανής και Κονίτσης και τη συμμετοχή του πατρός Νικολάου Ιερέα του χωριού μας και ενός ακόμη Ιερέα. Εκεί παρακολουθήσαμε με πολλή ευλάβεια την πρωτόγνωρη τελετή πλήθος πιστών, μεταξύ των οποίων και ο γράφων που είχα τη χαρά και την τύχη να παρευρίσκομαι στο σημαντικό αυτό γεγονός.

Η ματιά μας τώρα ακολουθεί τον φιδίσιο κατηφορικό δρόμο για το χωριό και πριν μπούμε στα πρώτα σπίτια συναντάμε άλλο ένα ξωκλήσι την Αγία-Βαρβάρα.

ΑΓΙΑ-ΒΑΡΒΑΡΑ: Τάμα και κτίσμα του κοσμο-καλόγερου Λάμπη Ζιάκου.

**Η Αγία Σωτήρα παλαιότερη εποχή μετά τη λειτουργία,
αναμνηστική φωτογραφία των χωριανών.**

Σήμερα και αυτό ανήκει στην κεντρική εκκλησία που έχει την επιμέλεια και τη φροντίδα. Απέναντι ακριβώς σαν σε αετοφωλιά στέκει η Αγία-Σωτήρα.

ΑΓΙΑ-ΣΩΤΗΡΑ: Είναι στην πιο περίοπτη θέση του χωριού. Χτισμένη εξ ολοκλήρου πάνω στο βράχο. Κοντινό και γραφικό εξωκλήσι με πλούσια θέα. Στον περίβολο της στο αλώνι με το στύγερο στη μέση, μεγαλώσανε γενιές παιδιών παιζοντας το κρυφτό, τα σκλαβάκια, το τόπι και πολλά παιχνίδια. Ο κόσμος όλος από εκεί ψηλά ήταν όλος δικός μας, φανταστικός.

Τελευταία με τη φροντίδα και την οικονομική ενίσχυση των πιστών, ιδιαίτερα τις άσκνες προσπάθειες του χωριανού μας Κωνσταντίνου Κ. Ζάμπου, στα τεχνικά, ανακαινίσθηκε ο εσωτερικός και ο εξωτερικός χώρος του μικρού και συμπαθητικού αυτού ναίσκου. Πότε ακριβώς κτίστηκε δεν είναι εξακριβωμένο. Παλαιά ήταν φροντίδα του Βαγγελάτικου σογιού και αργότερα του Νοκάτικου.

Ο ΑΓΙΟΣ-ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ: Βρίσκεται στον Κάτω Μαχαλά. Περικαλής ναός. Στη μνήμη του 26 του Οκτωβρίου γίνονταν μεγάλο πανηγύρι σχεδόν από το μισό χωριό.

Το νέο κτίσμα έχει κτιστεί στα ερείπια του παλιού μοναστηριού. Για το μοναστήρι οι γεροντότεροι λένε ότι κτίστηκε από δύο νέους από το Χουχέικο σόι. Οι νέοι αυτοί είχαν ταξιδέψει στην Κωνσταντικούπολη και εκεί μυήθηκαν στο μοναχισμό. Όταν αποφάσισαν να επιστρέψουν από το πατριαρχείο τους παρείχαν μεγάλη βοήθεια, κυρίως σε υλικό (εικόνες, εκκλησιαστικά βιβλία, άμφια και ιερά σκεύη). Και όταν εκείνοι επέστρεψαν έκτισαν το μοναστήρι στη θέση που βρίσκεται σήμερα ο Άγιος Δημήτριος.

Το μοναστήρι προόδευσε και η περιουσία του, αλλά και η περιουσία των κατοίκων με κρυφή συμφωνία ήταν γραμμένη στο Βακούφι (μοναστήρι). Ακόμη και τα κοπάδια (γιδοπρόβατα) τα βάφτιζαν δήθεν του βακουφιού για να μη τα αποδεκατίζουν οι Τούρκοι.

Αργότερα όταν άλλαξαν οι καταστάσεις, διαλύθηκαν οι φόβοι και μεγάλωσαν οι οικογένειες, έγινε η μοιρασιά και η κάθε οικογένεια πήρε τον κλήρο της. Σήμερα ο Άγιος-Δημήτριος συνεχώς καλλωπίζεται και συντηρείται σε καλή κατάσταση.

ΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ: Πρέπει όμως ν' αναφερθούμε και στα εικονίσματα (Κόνισμα) που λέμε στο χωριό. Εκτός από τους μικρούς ναούς (ξωκλήσια), υπάρχουν και μερικά εικονίσματα, άλλα πέτρινα και άλλα σιδερένια. Συνήθως μια μικρή κολώνα με μια καμάρα στην κορυφή που κλείνει με μια μικρή πορτούλα. Εκεί μέσα φυλάγεται η εικόνα του Αγίου και το καντηλάκι που συχνά πυκνά το ανάβουν οι χριστιανοί, γιατί έχει εύκολη πρόσβαση στο διάβα τους.

Τα πέτρινα εικονίσματα είναι: Στη στροφή του Ζιάσακα στο Μύλο, έξω από το νεκροταφείο, στην Τσιούκα, στον Πούλιου, στο Κακό, κάτω από τον Τσέρο στη Ράχη, στη στροφή πριν από τον Αγιάννη στα Παλιάμπελα και πιο πάνω από το Μπόκοβι στον Αυχένα της Αϊ-Σωτήρας.

Τα σιδερένια είναι: Δύο στο δρόμο πάνω από την κεντρική εκκλησία, ένα στου Τσίμου και δύο στην Αγία-Βαρβάρα, ένα στα Μπεγαλίστρια στη συμβολή των δρόμων Αγίου-Αθανασίου και Ραμνίτσας 23.

Τι να πει κανείς όμως για τη λαχτάρα και την προσμονή που έχει κάθε πιστός του χωριού, για τον ερχομό της μνήμης του Αγίου κάθε παρεκκλησίου, ιδιαίτερα την άνοιξη και το καλοκαίρι.

Η χαρά αυτή αρχίζει με τα προεόρτια την παραμονή. Οι γυναίκες θα ζυμώσουν τα πρόσφορα (παλαιά που γινόταν εσπερινός και το πιττάρι). Μια ομάδα από το σόι που έχει το παρεκκλήσι θα πάει να καθαρίσει, να στολίσει τις εικόνες και ν' ανάψει τα καντήλια την ώρα του εσπερινού. Και η καμπάνα, ελλείψει ιερέως για την ώρα του Εσπερινού, θα θυμίσει τη μνήμη του με τη γλυκόλαλη λαλιά της.

Έτσι όλα τα ξωκλήσια με τη σειρά τους θα μοσχοβολήσουν από λιβάνι. Θα ανάψουν τα αγιοκέρια και θα φωτίσουν οι λαμπάδες. Ο παπάς, οι ψάλτες, οι

επίτροποι, με την απαραίτητη συντροφιά και του πιστού Μήτσου Ζιώγα, ο οποίος ήταν και εξακολουθεί να είναι ο πολυτιμότερος συνεργάτης και βοηθός του Ιερέα. Ακούραστος, αγαπητός, καλοσυνάτος, φρόντιζε από τα βαθιά χαράματα, ιδιαίτερα όταν ήταν να πάνε σε μακρινά ξωκλήσια, να είναι όλα στην εντέλεια. Ακολουθούσε τον Ιερέα και αν τύχαινε ν' αργήσουν οι ψάλτες, διάβαζε και έψαλλε τα του όρθρου. (Είναι γνώστης όλου του τυπικού). Ξεκινούσε έτσι η λειτουργία.

Το κομβόι των πιστών θα ανηφορίσει στα πλάγια για να τιμήσει τον ερημίτη Άγιο. Η λειτουργία είναι κατανυκτική, νιώθουν από τα ενδόψυχά τους, αγαλλίαση και ευφροσύνη, αντλούν δύναμη και νιώθουν πιο κοντά ο ένας με τον άλλον.

Τελειώνει η θεία λειτουργία. Παίρνουν το αντίδωρο από τον Παπά το χέρι. Ο Παπάς τους κατευδώνει με την ευχή «Βοήθειά σας και ν' ανταμώνουμε πάλι εδώ όλοι μαζί του χρόνου». Εκείνοι του ασπάζονται το χέρι και βγαίνουν στο Χαϊάτι του εξωκλησιού.

Απευθύνουν ο ένας στον άλλο ευχές, «χρόνια πολλά», «Χαρούμενα κι ευτυχισμένα», «ο Άγιος βοήθεια» κ.α. Και αμέσως έρχεται το λουκούμι με τη μπατούσια (πρόσφρον) που δίνει να μοιραστεί ο Ιερέας και το τσίπουρο με την πορτοκαλάδα. Όλα είναι γιορτινά και χαρούμενα. Σε λίγο ο ερημίτης Άγιος βυθίζεται πάλι στην ηρεμία και τη γαλήνη του. Το αναμμένο καντήλι είναι το άγρυπνο μάτι του Αγίου που τους συντροφεύει στην ώρα του γυρισμού. Οι προσκυνητές ο ένας πίσω από τον άλλον αναβαπτισμένοι γυρίζουν στο χωριό ευχαριστημένοι. Είναι η ευλογημένη ώρα του γυρισμού.

(Οι φωτογραφίες είναι από το αρχείο του περιοδικού)

Τόπος Ντροπής

Αγαπητέ Παναγιώτη·

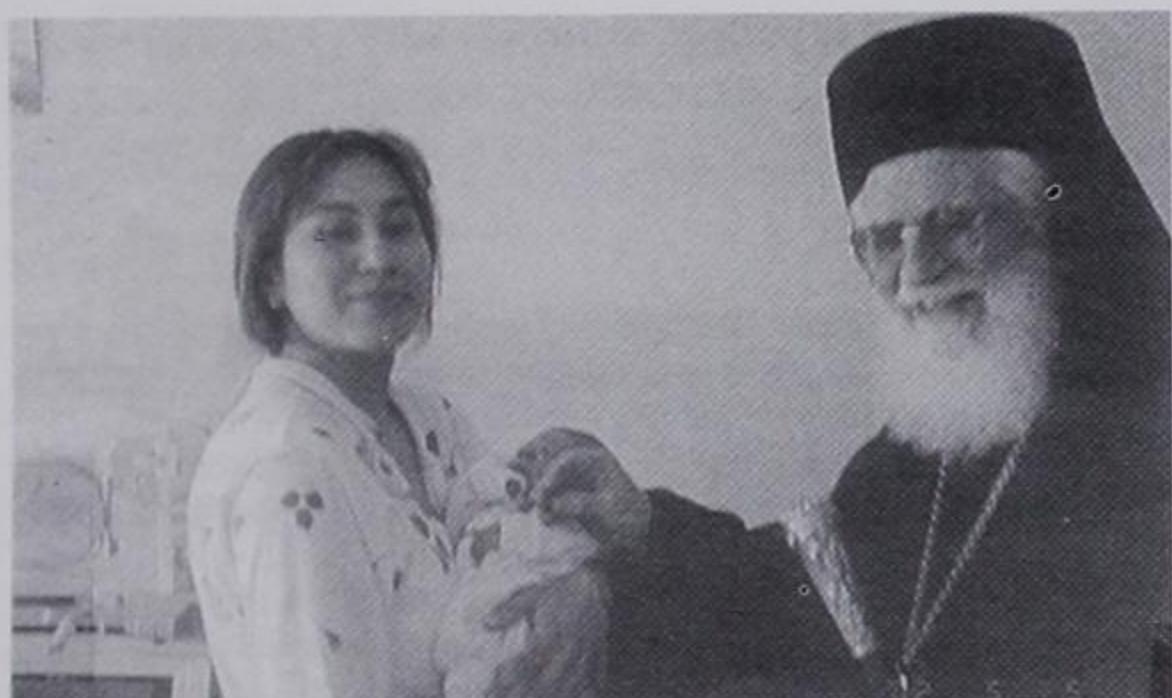
Στο περιοδικό σας Αμάραντος (*Ισβορος*) έχουν γραφεί πολλά και διάφορα σχετικά με το χωριό μας, αλλά μου κάνει έκπληξη το γεγονός ότι δεν γράφτηκε ούτε μια λέξη για το Νεκροταφείο, για τον ιερό αυτόν τόπο που νιώθουμε ντροπή, όταν τον πλησιάζουμε. Αλήθεια, ποιος δεν ένιωσε ντροπή όταν βλέπει τα χόρτα και τα κλαδιά να σκεπάζουν τα μνήματα των γονιών μας, των αδελφών μας και των συγγενών μας. Ποιος δεν νιώθει ντροπή όταν βλέπει τον παπά να κρατά με το ένα χέρι το ράσο και με το άλλο το θυμιατό για να μην τον σχίσουν τα κλαδιά. Ποιος δεν νιώθει ντροπή, όταν η μάνα, η αδελφή, η θεία παραπονιέται ότι βρήκε φίδια και ότι τα κανδήλια είναι πεσμένα κάτω από τα κουνάβια ή τις αλεπούδες. Ας μην προχωρήσω άλλο στην περιγραφή για να έλθω και σε άλλα θέματα. Προ έτους ο αρχιτέκτων μηχανικός Χαράλαμπος Μακόπουλος μας έκανε μια ολοκληρωμένη μελέτη και μάλιστα αφιλοκερδώς και τον ευχαριστώ γι' αυτό. Τη μελέτη τη δώσαμε στο Δήμο για τη χρηματοδότηση του έργου, αλλά η μελέτη έμεινε στα συρτάρια του Δήμου γιατί δεν υπάρχουν χρήματα. **Η κοινότητα είχε καταθέσει στο δημόσιο ταμείο, ένα ποσό από τις εισπράξεις των μανιταριών με την ένδειξη για την κατασκευή του Νεκροταφείου,** αλλά δεν γνωρίζω αν υπάρχουν τα λεφτά αυτά, αλλά και αν υπάρχουν γιατί δεν ξεκινούν τα έργα; Τα λεφτά τα οποία προέρχονται από τα βουνά μας τα διαχειρίζεται ο Δήμος, που και αυτός με τη σειρά του μας μεταχειρίζεται σαν να είμαστε μετανάστες από τριτοκοσμικές χώρες. Εκτός των άλλων στον Κάτω Μαχαλά, η βρύση μας βρομάει, ο δρόμος σε άθλια κατάσταση, οι λάμπες στις κολώνες δύο μήνες σβηστές, λες και δεν εισπράττουν τα κοινωνικά τέλη, λες και εμείς δεν είμαστε Έλληνες, αλλά «γύφτοι» του παραπετάσματος. Τέλος, ας ελπίσουμε ότι μετά από 100 χρόνια θα γίνουμε καλύτεροι.

Φάνης
Στέφανος Τσιάτσης.

Αγαπητέ Φάνη·

Πραγματικά το νεκροταφείο του χωριού μας μάς κάνει να ντρεπόμαστε με την κατάστασή του. Είναι ένα από τα κυριότερα προβλήματα. Σαν τέτοιο το έχω αναφέρει στο 10^ο τεύχος σελ. 27. Καθώς επίσης έχω αναφερθεί ως όνειδος (ντροπή) στο παλαιό νεκροταφείο του χωριού στον Άγιο Γεώργιο «κουλούρι», όπου υπάρχουν τάφοι μισάνοιχτοι και οστά σκορπισμένα βλέπε τεύχος 2^ο σελ. 19. Δεν δικαιολογούμαι, απλώς το αναφέρω, γιατί τίποτε δεν είναι αρκετό όταν τα προβλήματα παραμένουν. Έχω και γω μερίδιο στην ευθύνη.

ΠΟΡΕΙΑ ΑΓΑΠΗΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΦΩΚΙΔΟΣ

Πορεία αγάπης πραγματοποίησε ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας κ. Αθηναγόρας την ημέρα του Πάσχα. Άλληλοδιαδόχως επισκέφθηκε τις φυλακές Αμφίσσης και το Νομαρχιακό Νοσοκομείο της πόλεως. Η παρουσία του σ' αυτούς του χώρους της δοκιμασίας και του πόνου προξένησε αισθήματα αισιοδοξίας, χαρτερίας και ανακονφίσεως, μεταφέροντας το μήνυμα της Αναστάσεως του Σωτήρος Χριστού και την ελπίδα της λυτρώσεως. Παραπλεύρως δημοσιεύονται σπιγμιότυπα από την εν λόγω πομαντική εκδήλωση αγάπης. (εφ. Ε. Β.)

Με ιδιαίτερη χαρά αναδημοσιεύω από το «Εκκλησιαστικόν Βήμα» Αρ. φ. 89 την πορεία αγάπης του Πάσχα, του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φωκίδος κ.κ. Αθηναγόρα και εκλεκτού και πολύ αγαπητού τέκνου του χωριού μας. Το ενδιαφέρον είναι πάντα έντονο και όλοι οι χωριανοί θέλουν και ζητούν να ενημερώνονται.

Στις 26 Αυγούστου ο Σεβασμιώτατος επισκέφθηκε το χωριό, τη γενέθλιο γη, και έμεινε αρκετές ημέρες. Έτσι δόθηκε η ευκαιρία σε όλους με πολύ αγάπη και χαρά να τον συναντήσουν, να συζητήσουν και να πάρουν την ευχή του!

Η ΦΥΣΗ ΜΑΣ

(το σύνολο των όντων της δημιουργίας)

3º

Συνέχεια της προσπάθειας για περισσότερη γνωριμία με τη φύση μας, για να εκτιμήσουμε την αναγκαιότητα υπάρξεώς της, να αλληλοπροστατευόμαστε και να συνυπάρχουμε αρμονικά. Να γνωρίσουμε τις ξεχωριστές της ιδιότητες και την άμεση σχέση μας με αυτή.

Zουμπούλι – Νάρκισσος

Στους πρόποδες του όρους Κάμενικ, εκτείνονται απέραντες εκτάσεις, λιβάδια υποαλπικά, ομαλά και βατά, με θελκτική και ονειρομαγική ευδοκιμία. Κατάφυτα με πλουσιώτατη χλόη χρυσοπράσινη, με αρωματικά άνθη, με κελαρύζοντα δροσερά νερά. Περίφυτα με πυκνότατα δάση, θωπευόμενα από το ακατάπαυστο μεθυστικό αεράκι.

Στους δυτικούς πρόποδες μία έκταση επίπεδη αρκετών στρεμμάτων, σε ύψος 1500 περίπου μέτρων, από το χειμώνα έως και τον Απρίλιο **είναι καλυμμένη με νερά**. Λόγω αυτού του φαινομένου ονομάσθηκε **Λίμνη**. Μόλις τα νερά υποχωρήσουν αρχίζουν να ξεπροβάλλουν κάποια φυτά ποώδη, με στενά φύλλα γραμμοειδή, που εκφύονται σχεδόν μαζί με τα άνθη. Τα άνθη λευκοκίτρινα μαζί με τη χλόη καλύπτουν όλη την έκταση ως πέπλο. Είναι το **γνωστό σε μας Ζουμπούλι της Λίμνης και επιστημονικά Νάρκισσος**. Ελκυστική η ομορφιά του και μεθυστική (χαυνωτική) παραπλανητική η ευωδιά του, η σύνθεση που κάνει τον καθένα να μαγευτεί και να συρθεί στη γη και στο «βάλτο» για να το αισθανθεί ή να το αποκτήσει. Από πονηριά για χάρη του Θεού του κάτω κόσμου έκαμε να φυτρώσει η θεά Γαία, για να ξεπλανέψει το κορίτσι με το μπουμπουκένιο πρόσωπο, την Περσεφόνη, κόρη της θεάς Δήμητρας. Όλοι θεοί και άνθρωποι, θαύμαζαν βλέποντας το λουλούδι. Από τη ρίζα ξεπετάγονταν «εκατό άνθη», γλυκό άρωμα απλωνόταν και γελούσε ο ουρανός και η γη.

Κατάπληκτο το κορίτσι έπιανε με τα δύο του χέρια εκείνο το μοναδικό λουλούδι σαν νάταν ένα παιχνίδι κι ένας θησαυρός. Εκεί την άρπαξε ο Άδης, όταν ήταν έτοιμη να κόψει το νάρκισσο. Γιατί αυτό ήταν το πανέμορφο λουλούδι ο νάρκισσος. Σύμφωνα με την Ελληνική Μυθολογία, γιος του Κηφισού και της νύμφης Λειριώπης ήταν ένας όμορφος νέος. Κοιτάζοντας τα νερά μιας πηγής στον Ελικώνα είδε τη μορφή του που καθρεφτίζοταν και την ερωτεύτηκε τόσο πολύ, ώστε απόμεινε εκεί να τη θαυμάζει, μέχρις ότου πέθανε από μαρασμό και μεταμορφώθηκε στο φυτό **Νάρκισσος**. Ο Ρ. Γκρέιβς στους «Ελληνικούς μύθους» μας αναφέρει: Ο Νάρκισσος ήταν από τις Θεσπιές, γιος της θαλάσσιας νύμφης Λειριόπης, που ο ποταμός – θεός Κηφισός την είχε κάποτε περιπλέξει μέσα στα σκολιά του ρεύματα και την είχε διαφθείρει. Ο μάντης Τειρεσίας είπε στη Λειριόπη, το πρώτο πρόσωπο που τον συμβουλεύτηκε ποτέ:

- Ο Νάρκισσος θα ζήσει ως τα βαθιά γεράματα, αρκεί να μη γνωρίσει ποτέ τον εαυτό του. Ο καθένας θα μπορούσε δικαιολογημένα να ερωτευτεί τον Νάρκισσο, ακόμη και όταν ήταν παιδί, ενώ όταν έφτασε στα δεκάρια του, ο δρόμος του ήταν στρωμένος με ερωτοχτυπημένους, που αυτός είχε άσπλαχνα απορρίψει, γιατί ο Νάρκισσος έτρεφε πεισματική υπερηφάνεια για την ομορφιά του.

β) Ανάμεσα στους ερωτοχτυπημένους ήταν και η Νύμφη Ήχω, που δεν μπορούσε πλέον να χρησιμοποιήσει τη φωνή της, παρεκτός για να επαναλαμβάνει χαζά τις κραυγές των άλλων: αυτή ήταν η τιμωρία της επειδή είχε κρατήσει απασχολημένη την Ήρα διασκεδάζοντάς την με ατέλειωτες ιστορίες, ενώ οι παλλακίδες του Δία, οι νύμφες των βουνών, ξεφεύγουν από το ζηλότυπο μάτι της και το έσκαγαν σώες και αβλαβείς. Κάποια μέρα όπου ο Νάρκισσος βγήκε να στήσει δίχτυα για ελάφια, η Ήχω τον ακολούθησε κλεφτά μέσα στο απάτητο δάσος, γεμάτη λαχτάρα να του απευθύνει το λόγο, αλλά ανήμπορη να μιλήσει

Τμήμα της Λίμνης πριν υποχωρήσουν τανερά. Στη θέση του Νάρκισσου καθρεφτίζονται τα πεύκα.

πρώτη. Τελικά ο Νάρκισσος, βλέποντας ότι είχε ξεκόψει από τους συντρόφους του, φώναξε:

- Είναι κανείς εδώ;
- Εδώ! αποκρίθηκε η Ήχω, πράγμα που εξέπληξε τον Νάρκισσο, δεδομένου ότι γύρω δεν υπήρχε ψυχή.
- Έλα!
- Έλα!
- Γιατί με αποφεύγεις;
- Γιατί με αποφεύγεις;
- Έλα κοντά μου!
- Έλα κοντά μου! επανέλαβε η Ήχω, και γεμάτη χαρά όρμησε από την κρυψώνα της για να αγκαλιάσει τον Νάρκισσο. Εκείνος όμως την απόδιωξε απότομα και έτρεξε μακριά.
- Καλύτερα να πεθάνω παρά να πλαγιάσουμε μαζί! φώναξε. – Να πλαγιάσουμε μαζί! παρακάλεσε η Ήχω.

Αλλά ο Νάρκισσος είχε φύγει, και η Ήχω πέρασε την υπόλοιπη ζωή της σε έρημα φαράγγια, λιώνοντας από έρωτα και λύπη, ώσπου απόμεινε μόνο η φωνή της.

- Η Άρτεμις εισάκουσε την παρακληση του Αμίνιου στους θεούς για εκδίκηση για το θάνατό του στο κατώφλι του Νάρκισσου και τον έκανε να ερωτευθεί, αλλά του στέρησε την ολοκλήρωση του έρωτά του. Στον Δονακώνα των Θεσπιών ο Νάρκισσος έφτασε σε μια πηγή λαγαρή σαν ασήμι, που ουδέποτε ως τότε την είχαν ταράξει βόδια, πουλιά ή αγρίμια, και ούτε κάν κλωνάρια που να πέφτουν από τα δέντρα που τη σκίαζαν. **καθώς λοιπόν ο Νάρκισσος ζίχτηκε αποκαμωμένος στη χλοερή της όχθη για να σβήσει τη δίψα του, ερωτεύτηκε το είδωλό του μέσα στο νερό**

και έμεινε ξαπλωμένος να ατενίζει συνεπαρμένος μέσα στη λιμνούλα με τις ώρες. Πώς μπορούσε ο Νάρκισσος να αντέξει σ' αυτή την κατάσταση, να κατέχει το ίνδαλμά του και μολοτούτο να μην το κατέχει; Η λύπη τον κατάτρωγε κι όμως αυτός χαιρόταν το μαρτύριό του,

Τα νερά υποχώρησαν και το λιβάδι πλημμύρισε
από Ζουρπούλια-Νάρκισσους

ξέροντας τουλάχιστον ότι ο άλλος εαυτός του θα του έμενε πιστός, ό,τι και αν του συνέβαινε.

- Η Ήχω, αν και δεν είχε συγχωρήσει τον Νάρκισσο, θλιβόταν μαζί του γεμάτη συμπόνια αντιλάλησε «Αλίμονο! Αλίμονο» καθώς εκείνος βύθιζε το εγχειρίδιο στο στήθος του και τέλος «Ω, έχε γεια, αγόρι που μάταια σε αγάπησα!» καθώς εκείνος ξεψυχούσε. Το αίμα του Νάρκισσου πότισε το χώμα, και φύτρωσε ο άσπρος νάρκισσος με την κόκκινη στεφάνη, από τον οποίο βγάζουν τώρα στη Χαιρώνεια αλοιφή βάλσαμο. Η αλοιφή αυτή είναι κατάλληλη για τις μολύνσεις των αφτιών (αν και μπορεί να προκαλέσει πονοκεφάλους), για την επούλωση των πληγών και για τη θεραπεία των κρυοπαγημάτων.

- πηγές. Οβίδιος Μεταμορφώσεις III 341-401, 402, 510

- Παυσανίας, Η 29, και Θ 31, 6. Κόνων διηγήσεις 24. Πλίνιος φυσική ιστορία XXI 75.

Νάρκισσος: (Narkissus)

Γένος φυτών που ανήκει στην οικογένεια ΑΜΑΡΥΛΛΙΔΕΣ. Περιλαμβάνει 25-40 είδη, ιθαγενή κυρίως της Ν. Ευρώπης, της Δ. Ασίας και της Β. Αφρικής. Είναι φυτά διακοσμητικά, με άνθη που σχηματίζονται συνήθως τους χειμερινούς μήνες. Στην Ελλάδα απαντούν πέντε είδη αυτοφυή και μερικά καλλιεργούμενα. Ο νάρκισσος ήταν γνωστός και στην αρχαιότητα. Αναφέρεται από το Θεόφραστο και το Διοσκουρίδη. Τα είδη του γένους Νάρκισσος είναι φυτά ποώδη, πολυετή με βολβό χιτωνοφόρο. Έχουν φύλλα στενά, γραμμοειδή, που εκφύονται, από το βολβό συνήθως, σχεδόν ταυτόχρονα με τα άνθη. Τα άνθη είναι μονήρη ή περισσότερα μαζί με σκιάδια. Το περιάνθιο του άνθους αποτελείται από 6 όμοια λευκά ή κίτρινα τμήματα (πέταλα) και δε διακρίνεται σε κάλυκα και στεφάνη. Ο τύπος αυτός του περιανθίου ονομάζεται στεφανοειδές περιγόνιο. Χαρακτηριστικό του άνθους είναι η ύπαρξη στο κέντρο και πάνω από το περιγόνιο ενός κυπελοειδούς ή χοανοειδούς σχηματισμού που λέγεται παραστεφάνη ή κορώνα.

Ο κ. Νικόλαος Ζιάκος το 1998 στην ολάνθιστη λίμνη με τα ζουμπούλια στο χέρι, πίσω η κορυφή του Κάμενικ.

Η παραστεφάνη μπορεί να έχει το ίδιο ή διαφορετικό χρώμα από το περιγόνιο. Οι στήμονες είναι 6 (έξι), ίσοι ή άνισοι μεταξύ τους. Η ωοθήκη είναι υποφυής, ο στύλος νηματοειδής και το στύγμα τρύλοβο. Ο καρπός είναι πολύσπερμη κάψα. Ο νάρκισσος δεν έχει ανάγκη από ιδιαίτερες καλλιεργητικές φροντίδες. Προτιμά εδάφη αργιλλώδη, νοτερά, με καλή όμως αποστράγγιση και πλούσιο σε χούμο. Ο πολλαπλασιασμός γίνεται με βολβούς. Η σπορά χρησιμοποιείται μόνο για τη δημιουργία νέων ποικιλιών. Οι βολβοί φυτεύονται το Σεπτέμβριο στο έδαφος ή σε γλάστρες. Συνήθως φυτεύονται πολλά μαζί για να δίνουν καλύτερη εμφάνιση. Κάθε 3-4 χρόνια πρέπει να αναφυτεύονται, γιατί αλλιώς το μέγεθος των λουλουδιών μικραίνει με το πέρασμα του χρόνου. Τα είδη Νάρκισσου που απαντούν αυτοφυή στην Ελλάδα είναι: Νάρκισσος ο παπυρώδης (*Narcissus papyraceus*). Έχει άνθη εντελώς λευκά, εύοσμα. Απαντά στη Στ. Ελλάδα, την Πελοπόννησο και τα νησιά. Νάρκισσος ο Ταζέτιος (*tazetta*). Τα άνθη του είδους αυτού είναι δίχρωμα, εύοσμα και σχηματίζουν κρεμαστά σκιάδια. Το περιγόνιο είναι λευκό, λευκοκοίτρινο ή κίτρινο και η παραστεφάνη κίτρινη ή πορτοκαλόχρωμη. Είναι είδος πολύμορφο, κοινό της Ελληνικής χλωρίδας και γνωστό με τα λαϊκά ονόματα ζαμπάκι, τσαμπάκι, μανουσάκι; βούτσινο, ίτσο, νεγκρίζο, κ.ά. Τα ελληνικά φυτά έχουν περιγόνιο ελαφρά ωχροκοίτρινο και παραστεφάνη ζωηρά κίτρινη. Ο νάρκισσος αυτός είναι από τα πιο γνωστά καλλιεργούμενα είδη. Νάρκισσος ο ποιητικός (*Poeticus*), ο Κερκυραϊκός, ο όψιμος, κ.λ.π.

Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα ζουμπούλια-Νάρκισσο στο χωριό μας, τα τελευταία χρόνια έχει δημιουργηθεί. Πολλοί το συνδύαζαν και με τον εορτασμό του Αγίου Νικολάου 20 Μαΐου. Μετά την λειτουργία κυρίως νέοι ανέβαιναν μέχρι τη Λίμνη ή τα καναβοτόπια και συνήθως τα ξερίζωναν για να τα μεταφυτεύσουν σπίτι τους. Ενθυμίσεις και αναφορές για το πιο παλιό παρελθόν δεν υπάρχουν. Ακόμη και οι εκδρομές των σχολείων μέχρι τη Ζάνα γινόταν, ποτέ σ' αυτό το «μαγευτικό» μέρος. Ισως οι **μεταφυσικές ιδιότητες** του λουλουδιού, ίσως η άμεση μυθολογική του σχέση με τον Άδη, το θεωρούσαν πένθιμο και το απέφευγαν. Αυτοί οι λόγοι ίσως να ήταν που παραχωρήθηκε η Λίμνη από τους προγόνους μας στην Εκκλησία (Βακούφι) στην οποία και σήμερα ανήκει. Ενώ το «Σταρουγκάνι» είναι το μοναδικό λιβάδι που παραχωρήθηκε στην κοινότητα, γιατί το ομώνυμο φυτό που ευδοκιμεί σε αυτό, είναι δηλητηριώδες αρκετά δραστικό έως και θανατηρόρο (σε άλλο τεύχος).

Πηγές: Ελλην. μύθοι P. Γκρέιβς, μυθ. Ελ. Κ. Κερένζι, εκπ. ελ. εγκ. τ. 10, βοτ. φυτολ. λεξ. Α. Καββαδία, και η συλλογική μνήμη των Αμαραντιωτών.

Ο Νάρκισσος και σήμερα ακόμη εμπνέει τη σύγχρονη ποίηση (βλ. επόμ. σελ.).

ΝΑΡΚΙΣΣΟΣ ΑΛΕΞΙΟΣ ΜΑΣΤΟΡΗΣ

Νάρκισσος, το όνομά του.

Νάρκισσος το χλωμό λουλούδι,
το άνθος της Περσεφόνης.

Είναι εκείνο που βύζαξε τον Ίακχο.

Είναι το λουλούδι που κατάματα κύτταξε τον
Διόνυσο

και μεταμορφώθηκε σε μια ουτοπία,
παρέα με την Κυβέλη και τον Ορφέα.

Όποιος το οσφραίνεται, όποιος το γεύεται
παραλύει από την ευωδία των παραισθήσεών
του.

Από τα σπλάχνα του ξεπήδησε ο Ιασίωνας
που θέλησε να με θεραπεύσῃ από την ίδια την
Ζωή.

Στάλα, στάλα βροχής ξεπλένει τα φύλλα του
από το αίμα των οσίων.

Νάρκισσος, το λουλούδι της φυγής.

Νάρκισσος, το άνθος που τα πέταλά του σε
αγκαλιάζουν,
σε βουτάνε στην πορφύρα και στους οργιώ-
δεις χορούς.

Νάρκισσος, το λουλούδι που προσφέρει άφθο-
νο νέκταρ στον Άδη
και σε σένα, Βάκχε.

Νάρκισσος, ο νεαρός που θαμπώθηκε από την
ομορφιά του,
όπως ακριβώς θαμπώνεσαι εσύ από την αλα-
ζονεία σου.

Νάρκισσος, η ουτοπία μες στην ίδια την ψεύτι-
κη καρδιά σου.

Ουκ έστιν ώδε...

Νάρκισσος, το λουλούδι που μετουσιώθηκε σε
κόκκινο αστέρι,
ξερνώντας ανθρώπινα μέλη και φτύνοντας
άνθη υοσκυάμου.

Νάρκισσος, το λουλούδι του σκότους.

Νάρκισσος, το λουλούδι που με φοβέρα
κατατρώει τα σωθικά του θηρίου του καταραμέ-
νου καμαρωτού Εγώ σου.

Νάρκισσος, το λουλούδι που τρομάζει και τα
πιο άγρια κτήνη.

Νάρκισσος, της αιώνιας διχασμένης ψυχής.
Νάρκισσος, του ατέρμονου κορμιού της θα-
λάσσης.

Νάρκισσος, των ματιών σου, των χειλιών σου.
Νάρκισσος, της βασιλείας των κόσμων.

Νάρκισσος, της χαράς, της πίκρας.

Νάρκισσος, του καταπιεσμένου
που λειώνει κλαίγοντας μέρα με την μέρα.
Νάρκισσος, του θανάτου, της ζωής
που αγκομαχά σαν τον γέρικο φορτωμένο
ημίονο.

Νάρκισσος της κλούβιας πόλεως,
των κινούμενων χλιδάτων φερέτρων.

Νάρκισσος, το λουλούδι που σφάζει
τα επαναστατημένα σκυλιά σου.

Νάρκισσος, το λουλούδι που κατακρεούργησε
τον θάνατο.

Νάρκισσος, της σήψεως του νεκρού περιστε-
ριού.

Νάρκισσος, του ραδιενεργού μαύρου ψωμιού.

Νάρκισσος, του γελωτοποιού
που με ένα σαρκαστικό μειδίαμα σε προσπερνά.

Νάρκισσος, του απαγχονισμένου.

Νάρκισσος, της απέραντης θλίψεως
του βαλσαμωμένου Εγώ σου...

περιοδικό ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Αρ. φύλλου 15/68

Δεκέμβριος 2002

ΛΟΥΤΡΑ

Τη μελέτη που ακολουθεί την έστειλε προς δημοσίευση ο αγαπητός συγχωριανός κ. Γιώργος Πολίτης για την καλύτερη ενημέρωση των αναγνωστών.

Θερμά τον ευχαριστώ.

Ο κ. Γιώργος Πολίτης στο μέσον, αριστ. ο κ. Δημήτριος Πολίτης και δεξιά του ο κ. Νίκος Ντισάκας στην κοπή της πίτας το 2001.

**ΒΑΣ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ
ΙΑΤΡΟΥ ΑΚΤΙΝΟΛΟΓΟΥ
ΜΕΛΟΥΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΑΚΤΙΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ**

**Η ΑΠΟΚΟΝΙΩΣΙΣ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΟΝΩΝ ΕΙΣ ΤΟ
ΑΤΜΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟΝ ΑΜΑΡΑΝΤΟΥ-ΚΟΝΙΤΣΗΣ
ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΗΣ «ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ»
τόμος 29^{ος} τεύχος 10^{ον} Θεσσαλονίκη 1960**

**ΑΠΟΚΟΝΙΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΟΝΩΝ (ΑΚΤΙΝΟΓΡΑΦΙΚΩΣ)
ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΙΑΜΑΤΙΚΑΣ ΠΗΓΑΣ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΗΣ
(ΑΤΜΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟΝ ΑΜΑΡΑΝΤΟΥ) ΜΕΤ' ΕΠΙΔΕΙΞΕΩΣ
ΑΚΤΙΝΟΓΡΑΦΙΩΝ, ΠΡΟ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΛΟΥΤΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑΝ**

Δια τας πνευμονοκονιώσεις ή ψευδοφυματιώσεις των εργατών εκ μακροχρονίου εισπνοής πυκνών κόνεων και κονιώσεις γενικώτερον του οργανισμού εγράφησαν, ως γνωστόν, πλείσται όσαι εργασίαι, ίδια από ξένους και κυρίως από το 1916, υπό των Higgins και Lanza επί μεταλλορύχων του Missouri και αρχικώς υπό του Gardner επί εργασθέντων εις τα μεταλλορυχεία της Νοτίου Αφρικής, ως φθίσις των μεταλλορύχων” και ηκολούθησαν πλείσται όσαι εργασίαι (Pancoast, Pollicard, Uehlinger, Sriger, Cole, Taylor-Alexander, Minet-Dypire-Hayen-Roche, Eding, Moller, Wood, Crazier-Mognin, Bernard L. και πλείστοι άλλοι).

Εκ των ημετέρων ησχολήθησαν οι Μαυροκορδάτος, Φωτάκης, Λαμέρας, Μαρκόπουλος, Παπαεμμανουήλ και Κριμπάς. Και γενικώτερον οι καθηγηταί Γερ. Αλιβιζάτος, Ν. Οικονομόπουλος, Σ. Οικονόμος και Νικ. Τσαμπούλας και οι Ζαβιτσιάνος, Βλυσίδης, Σωληναραίος κλπ. Ιδρύθησαν Ινστιτούτα (Αγγλία, Κάρδιφ, Νοτ. Αφρική, Αμερική και αλλαχού) και συνεκροτήθησαν ειδικά συνέδρια (Λονδίνον, Λωζάνη, Γενεύη, Αθήναι κλπ.) ασχοληθέντα αρκούντως με την παθογένειαν και τας μορφάς αυτών, κλινικώς και εργαστηριακώς, ώστε να θεωρήται σήμερον γενικώς ότι η διάγνωσις των παθήσεων αυτών έχει διεθνώς καλώς μελετηθή. Υπολείπεται εισέτι, το κεφάλαιον της θεραπείας (αποκονιώσεως), διότι η προταθείσα μηχανοτεχνική προφύλαξις δια προσωπίδων κλπ. δεν ετελεσφόρησεν ως δύσχρηστος και δυσεφάρμοστος εις όλους τους εργάτας.

Περιπτώσεις πνευμονοκονιώσεων, μετ' επιδείξεως ακτινογραφιών, εκ τριών επαγγελμάτων Ελλήνων εργατών (αρτεργατών, κασσιτερωτών και οικοδόμων) ανεκοινώσαμεν εις την Ι.Χ.Ε. Αθηνών, συνεδρία της 30^{ης} Μαΐου 1949 και 28^{ης} Μαΐου 1952. Εις το 16^{ον} συνέδριον της Ι.Χ.Ε. επεδείξαμεν ακτινογραφίας αυτών και ωμιλήσαμεν περί «**αποκονιώσεως των πνευμόνων**» εις τας ιαματικάς πηγάς της Κονίτσης (Ατμοθεραπευτήριον Αμαράντου κλπ.) των ιδίων εργατών, όπου κατέφευγον ούτοι αυτοβούλως, προς ανακούφησιν εκ των ρευματαλγιών των και ως καταγόμενοι εκ των πέριξ αυτών ηπειρωτικών περιφερειών, παρά την αντίθετον πολλάκις σύστασιν των ιατρών των, εκλαμβανόντων τα κλινικά και ακτινολογικά ευρήματά των εκ των πνευμόνων, ως φυματιώδη, χωρίς αυτά να είναι με Koch αρνητικά πάντοτε.

Τα κεφάλαια τα οποία απησχόλησαν επί 70 εξετασθέντων ήσαν:

1ον) Το ποσοστόν των πνευμονοκονιώσεων, εκ των τριών αυτών επαγγελμάτων, υπολογισθέν εις 30%, επί του συνόλου των εργατών αυτών, των εγγεγραμμένων εις τα ταμεία και σωματεία των και νοσηλευθέντων εις Νοσοκομεία κλπ. Το 1/3 περίπου εκ των πασχόντων αυτών εργατών, εισήγετο συνήθως εις τα σανατόρια και επεμολύνετο χωρίς να είναι φυματικοί” επί τη βάσει των κλινικών και ακτινολογικών ευρημάτων, άνευ ανευρέσεως βακίλλων Koch εις όλας τας εξετάσεις. Εξ ου και οι φυματιολόγοι ευρίσκουν μεγαλύτερον ποσοστόν φυματιώσεως επ' αυτών, 40% και πλέον.

2^{ον}) Το ποσοστόν και ο μηχανισμός επιπλοκής τούτων μετά την φυματίωσιν.

Επί αρτεργατών, επιπλοκή με φυματίωσιν: 25-27%.

Επί οικοδόμων, επιπλοκή με φυματίωσιν: 4,5%.

Επί κασσιτερωτών εις το μέσον περίπου.

Ως προς τον μηχανισμόν επιπλοκής των με την φυματίωσιν, νομίζομεν ότι αι ανόργαναι κόνεις των οικοδόμων (Caco4, Caco3 κλπ) επιδρούν ηλεκτροϊοντοπηκτικώς επί των κυττάρων και των βακίλλων Koch, απολυμαντικώς, ή εις τους αρτεργάτας όπου επικρατεί κυρίως η οργανική κόνις του αλεύρου και ευνοείται η φυματίωσις. Πλειστάκις όμως έχομεν μικτάς καταστάσεις.

Δια της εκδοχής αυτής ερμηνεύεται και το μικρόν ποσοστόν φυματιώσεως επί οικοδόμων και η μακροζωΐα των, παρ' ότι εμφανίζουν θορυβοδέστερα φαινόμενα (αιμοπτύσεις συχνάς, βλεννοπυώδη άφθονα πτύελα, βήχα, απίσχνασιν κτλ.) ή οι αρτεργάται, τρεφόμενοι καλλίτερον των οικοδόμων και συγκατοικούντων εις τους αυτούς ανθυγιεινούς χώρους, αλλά διαφόρους ως προς την εργασίαν των.

Οι οικοδόμοι επί μεγάλων τραυματισμών των αναπνευστικών οδών και όταν ζήσουν επί πολύ χρονικόν διάστημα εις φυματικόν περιβάλλον και η μόλυνσις είναι αθρόα και συνεχής επιπλέκονται τότε με φυματίωσιν. Ενώ οι αρτεργάται και επί μικρών μολύνσεων διά του μικροβίου της φυματιώσεως, έστω και περιοδικών, γίνονται φυματικοί και η εξέλιξις της νόσου είναι ταχυτέρα εις αυτούς.

3^{ον}) Ο βαθμός αδιαφανείας ακτινολογικών τινων ευρημάτων (οζίδιων) και η τοπογραφική αυτών θέσις εις τας τρεις αυτάς κατηγορίας εργατών.

Εις τους **οικοδόμους** συμμετρικόν, περίπου, μωσαϊκόν εις την μέσην κάτω πνευμονικήν μοίραν, ένθα υπερτερεί ο ανόργανος παράγων.

Εις τους **κασσιτερωτάς** ομοίως, με υπεροχήν προς τας βάσεις του ανοργάνου παράγοντος" ίσως λόγω καθιζήσεως ειδικώς βαρυτέρων κόνεων. Δι' αυτό εις αυτούς και τους οικοδόμους τα ινωμεταλλικά οζίδια και τα άλλα ακτινολογικά ευρήματα είναι περισσότερα και συμπαγέστερα προς τας βάσεις και παραπολικώς, με πύλας επίσης ηυξημένας.

4^{ον}) Ο ακτινολογικός βαθμός αποκονιώσεως των πνευμόνων, μετά παραμονήν των εργατών αυτών εις το χωρίον των ή εις ιαματικήν πηγήν της περιφερείας των.

Παραμονή εις ορεινόν χωρίον 2-6 μήνας έδωσε βαθμόν αποκονιώσεως των πνευμόνων, επί συγκρίσεως ομοίων ακτινογραφιών.

Παραμονή εις ορεινόν χωρίον και επί εικοσαήμερον εις το **ατμοθεραπευτήριον Αμαράντου** παρετηρήθη μεγαλύτερος βαθμός απορροφήσεως, αυξανόμενος με τας λουτρικάς περιόδους, χωρίς να εμφανισθή ουδεμία αιμόπτυσις κατά την διάρκειαν της λουτροθεραπείας. Γενική βελτίωσις του οργανισμού των.

Και 5^{ον}) Αι πυκναί πύλαι ακτινογραφικώς πολλών παιδίων λαϊκών κονιορτοβριθών συνοικισμών, με βιολογικάς εργαστηριακάς και άλλας εξετάσεις αρνητικάς δέον να αποδοθούν εις πάθησιν εκ κόνεων, ως περετηρήσαμεν διευθύνοντες το ακτινολογικόν τμήμα του Πρεβεντορίου Πεντέλης κα. το ακτινολογικόν Σχολιατρικόν Κέντρον του Υπουργείου Παιδείας.

Προτείνομεν: 1) Ίδρυσιν ειδικού Ινστιτούτου επαγγελματικών νοσημάτων και ιδία εργατών πασχόντων εκ πνευμονοκονιώσεων και συστηματικήν παρακολούθησιν τούτων και επιλογήν των πασχόντων.

2) Αι εργατικαί και παιδικαί κατασκηνώσεις δέον να ιδρύωνται και εγγύς ιαματικών πηγών και παρακολουθούνται παρ' ειδικών ιατρών.

Και 3) Επιστημονικήν οργάνωσιν του Ατμοθεραπευτηρίου Αμαράντου Κονίτσης και ίδρυσιν ειδικού Θεραπευτηρίου, συγχρονισμένου και εφοδιασμένου δι' όλων των επιστημονικών οργάνων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΤΜΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟΥ ΑΜΑΡΑΝΤΟΥ

Το Ατμοθεραπευτήριον Αμαράντου ευρίσκεται 30 χιλ. βΔ της Κονίτσης και 4 Ό χιλ. βΑ της ομωνύμου Κοινότητος, 320 μ. υψηλότερον αυτής, επί βραχώδους ασβεστολιθικού υψώματος (υψ. 1260), ένθα εκ 15 κρατηρίσκων και εις έκτασιν 50 μέτρων αναθρώσκουν θερμοί ατμοί $36,6^{\circ}$ C εντός των ξυλίνων περιφραγμάτων λούσεως, με 0,12 μον. Mache- Ραδίου κατά λίτρον αέρος (Περτέσης). Τούτο λειτουργεί από πολλών ετών, επί προχείρων εγκαταστάσεων και είναι ιδιοκτησία της ομωνύμου Κοινότητος. Συγκεντρώνει κάθε λουτρικήν περίοδον 150-200 πάσχοντας, εκ των πέριξ κυρίως περιφερειών, θεραπευομένων κατά το πλείστον εμπειρικώς.

Απέχει εκ Κονίτσης $1\frac{1}{2}$ ώρα δι' αυτοκινήτου και 6 ώρας πεζή και εκ του χωρίου Αμαράντου 45 λεπτά της ώρας. Εκ του πηγαίου ύδατος 30 λεπτά. Εκ της υψηλοτέρας εκεί ορεινής κορυφής (Προφήτου Ηλία) 1 Ό ώρ. υψόμ. 1620 μ. Από λουτρά Καββασίλων 3 ώρας πεζή.

Το χωρίον Αμάραντος (υψόμ. 960 μ., επί της πλατείας της Κοινότητος) έχει ήδη 135 οικογενείας, με 650 κατοίκους. Είχε προπολεμικώς διπλασίους περίπου, προ του 1940. Ασχολούνται με γεωργικάς, κτηνοτροφικάς, οικοδομικάς εργασίας και την υλοτομίαν.

Γεωλογική διαμόρφωσις: Τα στρώματα εν όλη τη περιοχή αποτελούνται εκ φλύσχου και ασβεστολίθων.

Φυσικοχημικά στοιχεία: Επί βραχώδους ασβεστολιθικής εκτάσεως 50 μέτρων και εκ 15 ρωγμών αναθρώσκουν υδρατμοί και θερμός αήρ, $33,5 - 35$ βαθμών θερμοκρασίας (εκατονταβάθμου), με θερμοκρασίαν περιβάλλοντος $20,5$ βαθμών. Θερμοκρασία εντός των ξυλίνων καμπινών λούσεως $36,6$ βαθμών K.

Ραδιενέργεια 0,12 μονάδες Mache κατά λίτρον.

Η γένεσις των ατμοθερμών οφείλεται εις την ύπαρξιν συνεχομένων καρστικών ρωγμών, αίτινες διήκουσιν εις βάθος εντός του ασβεστολίθου και αίτινες έχουσι διέξοδον εις τι χαμηλότερον κείμενον σημείον. Ο εντός του συστήματος τούτου των ρωγμών ευρισκόμενος αήρ θερμαινόμενος λόγω της γηγενούς θερμότητος ανέρχεται μετά των εκ των κυκλοφορούντων υδάτων σχηματιζομένων υδρατμών και εξερχόμενος εκ του ανωτέρου στομίου του συστήματος τούτου των ρωγμών δίδει γένεσιν εις τας ατμοθέρμας.

Εκμετάλλευσις και εγκαταστάσεις: Αι ατμοθέρμαι ανήκουσιν εις την κοινότητα Αμαράντου υπό της οποίας και ενοικιάζονται κατ' έτος διά πλειστηριασμού. Οι λουόμενοι ανέρχονται εις 150 περίπου ετησίως, δίδονται δε περί τα 1.200-1.600 λουτρά. Προς διαμονήν των επισκεπτών υπάρχουν ξύλινα δωμάτια πλησίον των ατμοθερμών. Η κοινότης Αμαράντου σκέπτεται να αναγείρη ξενοδοχείον παρά τας ατμοθέρμας, το οποίον έχει και εγκεκοιμένα σχέδια ως και ατμοθεραπευτήριον.

Θεραπευτικά ενδείξεις. Ενδείκνυνται δια επαγγελματικά νοσήματα (αποκονιώσεις πνευμόνων, νεφρών, ήπατος – χοληδόχου κύστεως, οστών, αρθρώσεων ή αρθροπαθειών και επαγγελματικών εν γένει ρευματοπαθειών κλπ.) Δια χρονίας ρευματικάς παθήσεις, μη επαγγελματικάς, οφειλομένας εις λοιμώξεις ή και εις άλλα αίτια κλπ. (Σπονδυλοαρθρίτιδες, οστεοαρθρίτιδες και αρθρίτιδες εν γένει, μεσοπλεύριαι νευραλγίαι, οσφυιαλγίαι, ισχυαλγίαι και διάφοραι άλλαι νευρίτιδες, νευρομυίτιδες, τενοντίτιδες, μετατραυματικά παθήσεις, αγκυλώσεις, παραλύσεις κλπ.). Χρόνιαι απλαί βρογχίτιδες, ασθματικά ή μη, ρινίτιδες, φαρυγγίτιδες. Χρόνιαι γυναικολογικά φλεγμονάι (κολπίτιδες, ενδομητρίτιδες, σαλπιγγίτιδες κλπ.). Ενδείκνυνται γενικώς κατά της στειρώσεως. Δια δερματοπαθείας, αναιμίας κλπ.

Φυσικά πλεονεκτήματα: 1) Έχει αδάπανον καλορριφέρ, συνεχές, φυσικόν, ελαφρώς ραδιούχον. Δια της συγκεντρώσεως των εκεί ραδιούχων ατμών και του θερμού αέρος και εκ των 15 κρατηρίσκων και διοχετεύσεως αυτών εις τας μεσοτοιχίας ή στοάς ή εις ειδικούς θαλάμους ενός Ατμοθεραπευτηρίου-Αναπνευστηρίου, ή και εντός ενός Σανατορίου ή Πρεβεντορίου, θα έχωμεν αδάπανον θέρμανσιν, ρυθμιζόμενην δια δικλείδων και ενίσχυσιν της θεραπευτικής αξίας.

2) **Έχει ξηρόν έδαφος εκ των αναθρωσκόντων ατμών και του θερμού αέρος.** Το χιόνι ουδέποτε συγκρατείται εκεί, παρ' ότι τα πέριξ καλύπτονται πολλάκις με $1\frac{1}{2}$ μ. και πλέον, το τμήμα των ατμοθερμών μένει ακάλυπτον.

3) **Έχει εις απόστασιν 3 χιλιομέτρων** εκ των ατμοθερμών και εις θέσιν «**Μύλοι**» καταρράκτην 30 μέτρων ύψους περίπου και έτερον 10 μέτρων, με άφθονο νερό, δια ολιγοδάπανον ηλεκτροπαραγωγήν. Το νερό αυτό χρησιμοποιείται ήδη εις τους εκεί νερομύλους, προς κίνησίν των και εις τους θερινούς μήνας.

4) **Έχει υψόμετρο 1260 μ., ασβεστολιθικά πετρώματα,** άφθονο και κρύο νερό, εις απόστασιν 30 λεπτών της ώρας. Δάση από έλατα, πεύκα και οξιές τοπία ελβετικά θέα θαυμασία με καταπράσινες εκτάσεις, γραφικά ποτάμια και χαράδρες και εξωκλήσια και ορίζοντα μεγάλο, με φόντο τον περίφημο Γράμμο και τον θρυλικό Σμόληγκα.

5) **Έχει αμαξωτόν δρόμον** εγκεκριμένον από το Κράτος του οποίου υπολείπονται ακόμη 9 χιλιόμετρα. Και εις απόστασιν 15 χιλιομέτρων ευρίσκεται το Λισκοβίκι, όπου διέρχεται ο μεγάλος αμαξωτός δρόμος Φλωρίνης –Κοριτσάς –Λισκοβικίου –Ιωαννίνων με τον οποίον δύναται να συνδεθή.

Συγχρονισμός και αξιοποίησις: Τα επικρατούντα εις την περιοχήν αυτήν χημικά στοιχεία: Ράδιον, ασβέστιον και θείον το φυσικόν και αδάπανον και συνεχές καλορριφέρ η ολιγοδάπανος ηλεκτροπαραγωγή και διατροφή το ξηρόν και ειδηλιακόν και υγιεινόν τοπίον αλλά και ως το μεταίχμιον Ελλάδος και αναναπτύκτου Αλβανίας δίδουν όλα αυτά τα πλεονεκτήματα και τας προϋποθέσεις δια να ιδρυθούν εκεί, πρότυπα εις όλα τα Βαλκάνια, τα εξής ιδρύματα.

1. **Ατμοθεραπευτήριον–Αναπνευστήριον,** ελαφρώς ραδιούχον, δια της διοχετεύσεως των ραδιούχων ατμών και του θερμού αέρος εις ειδικούς θαλάμους επενδεδυμένους δια πλακών μολύβδου ή μολυβδοκαουτσούκ προς συγκράτησιν και αύξησιν της ραδιενεργείας, μετά θερμομέτρων, μανομέτρων και ραδιομέτρων, όπως εις το Kreuznach της Γερμανίας. Δι' ατμόλουτρα και εισπνοάς.

2. **Ραδιοσανατόριον:** Δια διοχετεύσεως των ραδιούχων ατμών εις τας μεσοτοιχίας ή εις στοάς, ώστε οι ασθενείς εις τους θαλάμους να έχουν ποσότητα ραδιενεργείας και αδάπανον καλορριφέρ. Ούτω θα αυξάνωμεν την ανταλλαγήν της ύλης (πέψιν) την κυκλοφορίαν και την αναπνοήν και θα συντομεύωμεν τον χρόνον της ιάσεως.

Επί ωρισμένων μικτών περιπτώσεων θα είναι δυνατόν να συνδυασθή η ατμοθεραπεία, ή η εισπνευσοθεραπεία και εις τας θειοπηγάς Μπιλθουκίου –Καβασσίλων και Λισκοβικίου.

3. **Ραδιοπρεβεντόριον:** Κατά το αυτό σύστημα κατασκευής, χρήσιμον δι' αδενικά και καχεκτικά παιδιά ή και δια κατασκηνώσεις γενικώς του υπουργείου Προνοίας και Παιδείας, αλλά και του IKA δια τους εργάτας.

4. **Επιστημονικόν κέντρον ερευνών:** Δια ιατρικάς κλιματολογικάς και γεωλογικάς μελέτας, συζητήσεις και συγκεντρώσεις εξ Ελλάδος, ή και εξ άλλων χωρών. Ή και ως κοινόν εκπαιδευτικόν κέντρον των δύο γειτόνων χωρών, χρήσιμον δι' επιστήμονας και φοιτητάς αμφοτέρωθεν.

5. **Τουριστικόν κέντρον Ψυχαγωγίας:** Δια εκδρομείς και ορειβάτας και χιονοδρόμους. Δι' ανάπτυσιν και λουτροθεραπείαν αθλητών, με άνετον τρόπον διαμονής και ψυχαγωγίας.

Όλα αυτά βεβαίως δεν είναι και τόσον εύκολον να γίνουν εφ' όσον όμως υπάρχει προοπτική καλή είναι δυνατόν βαθμιαίως να πραγματοποιηθούν και να αξιοποιηθή πλήρως ο Αμάραντος.

Δι' ο και η Επιτροπή Πορισμάτων του Συνεδρίου προέτεινε:

- 1) Όπως ιδρυθή ειδικόν Ινστιτούτον επαγγελματικών νοσημάτων και ιδία πνευμονοκονιώσεων.
- 2) Όπως το Ατμοθεραπευτήριον Αμαράντου Κονίτσης εις το οποίον είναι αποδεδειγμένον ότι ο βαθμός αποκονιώσεως των πνευμόνων είναι αξιόλογος, τελειοποιηθή, όσον αφορά την επιστημονική αυτού οργάνωσιν.

Τα μέλη της επιτροπής αποτελούντο από τους καθηγητάς κ.κ. Γερ. Αλιβιζάτον, Κ. Αλιβιζάτον, Σ. Οικονόμου, Ν. Καβαζαράκην, Λ. Κατσιλάμπρον, Ι. Προπατορίδην και τον καρδιολόγον κ. N. Μουτζιθρόπουλον και τον κ. Βασ. Χρήστου.

Ανεκοινώθη εις το 16^{ον} Πανελλήνιον ιατρικόν συνέδριον της Ι.Χ. Ε. Αθηνών εν Κερκύρᾳ. Πρακτικά 20 -24 Απριλίου 1960.

Η ανωτέρω μελέτη υπεβλήθη και ως υπόμνημα εις την Κριτικήν Επιτροπήν Πορισμάτων ιατρικού συνέδριου της Ιατροχειρουργικής Εταιρείας, Αθηνών, την 2 Μαΐου 1960.

22-8-1970

Στο μέσον ο παπα Γιώργης Παπαδήμας, δεξιά ο Μιχάλης Ζακόπουλος
κι αριστ. ο Βασίλειος Πολίτης, στο νέο Δημοτικό Σχολείο.
(Φωτ. Κων/νου Απ. Ζακόπουλου τον οποίο θερμά ευχαριστώ)

Ημέρες Χαράς!!! και... περισυλλογής·

Μεγάλη ήταν και φέτος η προσέλευση των Αμαραντιωτών στο χωριό, περίπου 500 άτομα. Θερμός ο καιρός, αλλά θερμές και οι σχέσεις μεταξύ μας. Παρά την αποξένωση ή τις όποιες αντιθέσεις, υπάρχει ακόμη η ζεστασιά, η αγνότητα και ο πόθος για επικοινωνία. **Δεν παύουμε να είμαστε μια μεγάλη οικογένεια.** Ήταν αληθινή η συγκίνηση όταν συναντούσες την Αλεξάνδρα Απ. Γεράση, το Σταύρο Τσιάτση και τη σύζυγό του Τούλα, τη Χριστίνα, την κόρη του Γιάννη Τσιάτση με τον αραβωνιαστικό της, τον Παναγιώτη και τη Μάρθα Στέρτσου, όλους αυτούς από την μακρινή Αμερική, αλλά και από την Ιταλία την Σόνια Αθάνα (Τζέκα), την Ελένη Σκορδά του Σωτηρίου, μετά από 25 χρόνια. Ήταν πραγματικά συγκινητικό. Βόλτες, ερωτήσεις, ενθυμίσεις, αφηγήσεις και χορός τις ημέρες του πανηγυριού στον ρυθμό της παράδοσης. Όλα είχαν οργανωθεί από τον Πολιτιστικό Σύλλογο και την βοήθεια της Αδελφότητας και του Τοπικού Συμβουλίου. Όλα ήταν υπέροχα. Την επομένη 16 του Αυγούστου, έγινε η καθιερωμένη Συνέλευση και αφού εκτέθηκαν τα θέματα και ακούστηκαν οι απόψεις, εξελέγη **νέο Δ.Σ., αποτελούμενο από τους· Γεώργιο Κατή Πρόεδρο, Ανδρονίκη Μάκκα Γραμματέα, Γεώργιο Παπαμιχαήλ Ταρία, μέλη, Παναγιώτη Ζακόπουλο και Σπύρο Πετρή και αναπληρωματικούς, τους Χρήστο Ζιάκο και Ιωάννη Κούκη. Καλή επιτυχία στο έργο τους.** Το προηγούμενο Δ.Σ. το οποίο ευχαριστώ για την όποια θετική προσφορά του, μετά από πρωτοβουλία του **κ. Αλέξανδρου Χ. Ζακόπουλου** έκαναν επίσκεψη στις 12 του μηνός με την Αδελφότητα και το Τ.Σ. στο Νομάρχη **κ. Καχριμάνη** και του εξέθεσαν τα προβλήματα του χωριού. Ευαισθητοποιήθηκε και την επομένη έφθασε στο χωριό και τα Λουτρά με ειδικούς συνεργάτες. Τις επόμενες ημέρες το Γκρέιντερ άρχισε να διορθώνει ό,τι μπορούσε από το οδικό δίκτυο. Ήταν άμεση και θετική η αντίδρασή του. Κάτι που δεν μας είχαν συνηθίσει οι προηγούμενοι.

Στις 15, την ημέρα της Παναγίας, παρακολούθησε **την Θεία Λειτουργία στον Άγιο Γεώργιο και ο κ. Σπύρος Κιτσάτης με τη σύζυγό του**, μετά το τέλος ευχήθηκε σε όλους χρόνια πολλά και ότι πάντα θα προσπαθεί για τη λύση των προβλημάτων μας. Κατόπιν επισκέφθηκε τα Λουτρά. Συνεχές και αμείωτο το ενδιαφέρον του για το χωριό μας και όλο τον τόπο.

Στις 18 του μηνός μετά από πρόσκληση του Δ.Σ. του Πολ. Συλ. μας επισκέφθηκε και ο **Δήμαρχος κ. Χατζηεφραιμίδης**. Κάθησε αρκετές ώρες, συζητήσαμε με ειλικρίνεια, άκουσε τα προβλήματα τα οποία προφανώς εγνώριζε, δήλωσε κάποιες πραγματικά αντικειμενικές δυσκολίες, αλλά υποσχέθηκε να προσπαθήσει ό,τι μπορεί, στα πλαίσια των δυνατοτήτων του να κάνει. Το πιο τρυφερό και με πολύ περισσότερο ενδιαφέρον, ήταν **η συζήτηση με τους νέους του χωριού**, στις 19 του μηνός. Όριμοι, συνεσταλμένοι, με αγάπη και όρεξη με ζήλο για προσφορά στο χωριό και σχεδόν καθόλου απαιτητικοί, μας συγκίνησαν, μας δώσαν κουράγιο, και καταλάβαμε ότι **το χωριό έχει μέλλον**.

Η περιληπτική αναφορά οφείλεται στο ότι το παρόν τεύχος είναι του Ιουλίου. Βρισκόταν στο τυπογραφείο, λόγω αδειών όμως καθυστέρησε και κυκλοφορεί ετεροχρονισμένο. Αφαίρεσα κάποια ύλη και πρόσθεσα την παρούσα απλώς για ενημέρωση. Διεξοδικότερα θα αναφερθώ στο επόμενο.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ:

Γεννήσεις:

- Ο κ. Βασίλειος Ν. Ζιάκος και η κ. Αφροδίτη Τζιφρή απέκτησαν αγόρι στις 19 Μαΐου.
- Ο κ. Νικόλαος Γ. Κατής και η κ. Φωτεινή Χαροκόπου απέκτησαν κορίτσι στις 7 Ιουλίου.

Το μωρό του ζεύγους
Ν. Κατή και Φωτ. Χαροκόπου.
(φωτ. κ. Δ. Κατή)

Συγχαρητήρια στους γονείς καλορίζικα και σε άλλα να χαρούν, να μην ξεχνούν την ευχή απ' τον Άη Γιώργη μας και να τους υπενθυμίζουν και την Αμαραντιώτικη καταγωγή τους!

Εκταφές:

- **Ο Χρήστος Ζιώγας** γιος του Γεωργίου και της Αναστασίας γεννήθηκε στις 14-2-1951. Διετέλεσε Γραμματέας επί σειρά ετών στην κοινότητα του χωριού μας. Βαρύ αυτοκινητικό δυστύχημα τον καθήλωσε επί εξάμηνο όπου δεν άντεξε και υπέκυψε στο μοιραίο στις 20-11-1996. Ετάφη στην γενέθλιο γη, το αγαπημένο του χωριό τον Αμάραντο. Η εκταφή του έγινε στις 8 Ιουνίου 2003. Αιωνία του η μνήμη.
- **Η Αναστασία Μπλάνου** του Χαρίση και της Στεφανής γεννήθηκε στον Αμάραντο στις 12-7-1897. Παντρεύτηκε τον Λάμπρο Ψαρρά και απέκτησαν επτά παιδιά. Τον Αποστόλη, τον Βασίλειο, τον Ιωάννη, την Ανθούλα, την Βικτωρία, τον Αριστοτέλη και την Ελευθερία. Ασχολήθηκε με την οικοτεχνία, κτηνοτροφία, γεωργία και συνταξιούχος του ΟΓΑ. Έζησε στον τόπο που γεννήθηκε τον Αμάραντο όπου άφησε και την τελευταία πνοή, στις 10 Ιουνίου του 1996. Η εκταφή έγινε την 1^η Ιουνίου 2003. Αιωνία της η μνήμη.

Κηδείες:

- **Η Αλεξάνδρα Πολίτη** του Αποστόλου και της Κωνσταντινιάς γεννήθηκε στον Αμάραντο στις 17-8-1916. Παντρεύτηκε τον Ιωάννη Ζ. Στάγιο από την Αγία Βαρβάρα και απέκτησαν τέσσερα παιδιά, τον Νικόλαο, τον Ζήκο, την Ελένη και τον Γρηγόρη. Απεβίωσε στις 7-6-2003. Ετάφη στην Αγία Βαρβάρα. Ας είναι ελαφρύ το χώμα που τη σκεπάζει. Θερμά συλλυπητήρια σε όλους τους συγγενείς.
- **Ο Κωνσταντίνος Ντάψης**, του Θεοδώρου και της Χαρίκλειας, γεννήθηκε στον Αμάραντο στις 12-8-1921. Παντρεύτηκε τον Πολυξένη Νάκου του Ιωάννη και της Καλλιάνθης και απέκτησαν δύο παιδιά. Τον Σωτήρη και την Χαρίκλεια. Ασχολήθηκε με την τέχνη του μάστορα-κτίστη. Δεξιοτέχνης στο ακορντεόν συμμετείχε στις χαρές και τα γλέντια των χωριανών. Λάτρεψε το χωριό όπου άφησε και την τελευταία του πνοή, στις 18 Αυγούστου του 2003. Ας είναι ελαφρύ το χώμα που τον σκεπάζει. Θερμά συλλυπητήρια σε όλους τους συγγενείς.
- **Ο Γεώργιος Ζιώγας** του Χρήστου και της Μαρίας, γεννήθηκε στον Αμάραντο στις 7-5-1914. Παντρεύτηκε την Αναστασία Μήτσιου (Βλαχάβα) του Σωτηρίου και απέκτησαν τέσσερα παιδιά. Την Λευκοθέα, το Χρήστο,

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ

Χορός 1951.

Διακρίνονται από αριστ.: Χρ. Λ. Στέρτσιος, Απ. Κατής, Ν. Κούκης (σέρνει τον χορό), Χρ. Μητσόπουλος, Νίκη Μητσοπούλου, Δημ. Βράνιστας (με το καπέλο), Μελπωμένη Τζάφου-Γιαννάκη, Αναστ. Μάκκα, άγνωστη, Ντίνω Τζέκα, Ασημ. Κατή-Παπαζήση, Βίκι. Τσώχου, Ελένη Δάψη, Χρήστος Τσώχος, Ανδρ. Τζάφου, Αλεξ. Τζώτζη, (Νάσσια), Ανθούλα Δάψη (μικρή).
(Η φωτογραφία είναι προσφορά του κ. Δημ. Βράνιστα, τον οποίο θερμά ευχαριστώ).